

KARELIA-AMMATTIKORKEAKOULU
Muotoilun koulutusohjelma

Karelia-amk
Pasi Johannes Hilli

VISUAALINEN KÄYTETTÄVYYS
WORDPRESS-VERKKOSIVUILLA

Opinnäytetyö
Toukokuu 2015

OPINNÄYTETYÖ
Toukokuu 2015
Muotoilun koulutus

Tikkarinne 9
80220 JOENSUU

Tekijä
Pasi Johannes Hilli

Nimeke
Visuaalinen käytettävyys Wordpress-verkkosivuilla

Tiivistelmä

Opinnäytetyöni teoreettisessa osiossa paneudun käyttöliittymäsuunnittelun tietopohjaan visuaalisen suunnittelun ja käytettävyyden näkökulmasta. Opinnäytetyön toiminnallisessa osiossa selvitän, kuinka tietopohjaa on mahdollista soveltaa verkkosivuun, jolle on asennettu Wordpress-sisällönhallintajärjestelmä. Lopputuotteena toteutan Wordpress-verkkosivun kiipeily- ja retkeilyvälineitä maahantuovalle pienyritykselle toiminimi Locorockille. Locorock tarvitsi responsiiviset modernit verkkosivut, joita olisi helppo ylläpitää.

Käyn läpi Wordpress-sisällönhallinta-järjestelmän toiminnan ja rakenteen perusteita, jotka on hyvä tietää osatakseen muuttaa visuaalisia ratkaisuja. Toteutuksessa paino on Wordpressin visuaalisissa ratkaisuisissa, jotka parantavat verkkosivun käytettävyyttä ja joita graafisen suunnittelijan osaamisella voi muokata. Lopputuloksessa näkyy yhtenäinen värien käyttö ulkoasussa, mietityt typografiset ratkaisut sekä huomioitu mobiilikäytettävyys.

Kieli
suomi

Sivuja 44

Asiasanat

Wordpress, käyttöliittymän suunnittelu, visuaalinen käytettävyys, visuaalinen hierarkia

THESIS
May 2015
Degree Programme in Design

Tikkarinne 9
80220 JOENSUU
FINLAND

Author
Pasi Johannes Hilli

Title
Visual Usability In Wordpress Website

Abstract

In the theoretical part of this thesis the knowledge base of user-interface-design is studied from the perspective of visual design and usability. The functional part of the thesis consists of sorting out how to apply these theories to a website with content management system Wordpress. The final product is a Wordpress-website implemented for a trade name Locorock, which sells climbing and trekking gear.

Locorock required responsive, modern website, which would be easy to maintain. The Wordpress content management system's structure and functional basics are being introduced in order to know how to change the visual solutions. The Emphasis of the implementation is on visual solutions provided by Wordpress, which improve usability of the website and can be edited by a graphic designer's skills. The end result shows coherent use of colour as well as careful consideration of typography styles and mobile usability

Language

Finnish

Pages 44

Keywords

Wordpress, user interface design, visual usability, visual hierarchy

Sisältö

1. Johdanto.....	5
2. Viitekehys ja toiminta-asetelma.....	6
3 Käyttöliittymä ja käytettävyys	8
3.1 Mikä on käyttöliittymä?	8
3.2 Käytettävyyden monet määritelmät	10
4. Verkkosivuston taitto.....	11
4.1 Verkkosivun elementtien asettelu eli sommitteluratkaisut verkossa ..	11
4.2 Käyttöliittymän elementit	13
4.3 Käyttöliittymän elementtien asemoinnin periaatteita.....	14
4.4 Navigaation merkitys ja luonne verkkosivuilla	15
5. Käyttöliittymän visuaalinen suunnittelu.....	16
5.1 Visuaalisen suunnittelun tavoitteita	16
5.2 Typografia verkkosivujen käyttöliittymäsuunnittelussa	17
5.3 Responsiivinen eli mukautuva typografia	18
5.4 Monitorikäyttöön suunnitellut kirjaintyypit	19
5.5 Fonttien saatavuus	19
5.6 Värienkäyttö verkkosivuston käyttöliittymässä	21
6. Wordpress – sisällönhallintajärjestelmän muokkaaminen	24
6.1 Sisällön tuottaminen helpoksi	24
6.2 Teeman valinta ei ole pelkästään visuaalinen valinta	25
6.3 Layout-muutokset ohjausnäkyvästä.....	27
6.4 Teeman tiedostoihin tehtävät muutokset.....	28
7. Prosessin kulku - Käytettävyyden näkökulma visuaalisen suunnittelun muutoksiin Wordpress-verkkosivuilla	29
7.1 Sivuston sisältö ja toivomukset rakenteelta.....	29
7.2 Sivuston responsiivisuuden toteutus	30
7.3 Teeman asetukset	32
7.4 Sivupohjiin tehdyt muutokset	33
7.5 Typografian käyttäminen kuvan päällä	34
7.6 Typografiset muutokset tyylimäärittelyihin ja Googlen webfonts - palvelun käyttäminen Wordpressissä.....	36
7.8 Suunniteltu värienkäyttö Wordpressissä	39
8. Pohdinta	42
Lähteet	43

1. Johdanto

Verkkosivujen visuaalinen suunnittelu on yhä enemmän erkautunut perinteisen graafisen suunnittelun piiristä. Hieman yleistäen voisi sanoa graafisen suunnittelun prosessin lähtevän formaatista eli muodosta, käyttäjäkunnasta sekä heidän tarpeistaan. Verkon käyttäjällä formaatti on käyttäjän käsissä. Suunnittelijalla ei ole tietoa siitä, millaisella laitteella käyttäjä verkkosivuja selaa tai millaista sisältöä käyttäjä toivoo verkkosivuilta löytävänsä. Käyttäjien toimintaa on kuitenkin tutkittu. Tutkimusten valossa ja yhteistyöllä havaintopsykologian kanssa on onnistuttu yhtenäistämään käyttöliittymän suunnittelun käytäntöjä ja helpottamaan suunnittelijoiden työtä.

Aiheenvalinta lähti omasta kiinnostuksesta käyttöliittymäsuunnitteluun ja halusta syventää tietämystäni visuaalisen suunnittelun osasta käytettävyyttä. Mielestäni mobiililaitteille suunnittelun yleistyminen on parasta mitä käytettävyydelle on tapahtunut. Erilaisten mobiilisovellusten yleistyttyä yhä useammalla käyttäjällä on kokemusta erilaisista verkon selainpohjaisesta käyttöliittymästä ja myös mielipiteitä siitä, mitä helppokäyttöinen tarkoittaa. Tässä opinnäytetyössä nostan teoriaosiossa esiin teemoja, joilla on vaikutus käyttöliittymän käytettävyyteen.

Toiminnallisessa osiossa selvitän, kuinka tietopohjaa on mahdollista soveltaa verkkosivuun, jolle on asennettu Wordpress-sisällönhallintajärjestelmä. Lopputuotteena syntyy verkkosivusto kiipeily- ja retkeilyvälineitä maahantuovalle pienyritykselle. Käyn läpi Wordpress-sisällönhallintajärjestelmän toiminnan ja rakenteen perusteita, jotka on hyvä tietää osatakseen muuttaa visuaalisia ratkaisuja. Tehtävänasettelujani ovat:

- Mitä graafinen suunnittelija voi tehdä käytettävyyden eteen?
- Miten visuaalinen suunnittelu onnistuu Wordpress-sisällönhallintajärjestelmässä käyttämällä valmiita ratkaisuja?

2. Viitekehys ja toiminta-asetelma

Kuvassa 1 on kuvattu opinnäytetyön visuaalinen viitekehys. Viitekehys koostuu visuaalisen suunnittelun keinoista ja käytännöistä, joiden on tutkittu helpottavan käyttäjän liikkumista ja toimintaa verkkosivuilla. Käsittelen verkkotypografian ja värien käyttöä käytettävyyden kannalta – kuinka sivulle voi luoda visuaalisen hierarkian käytettävyyttä helpottamaan. Sommittelun kohdalla käyn läpi millaisia rajoituksia responsiivinen verkkosuunnittelu antaa sommittelulle.

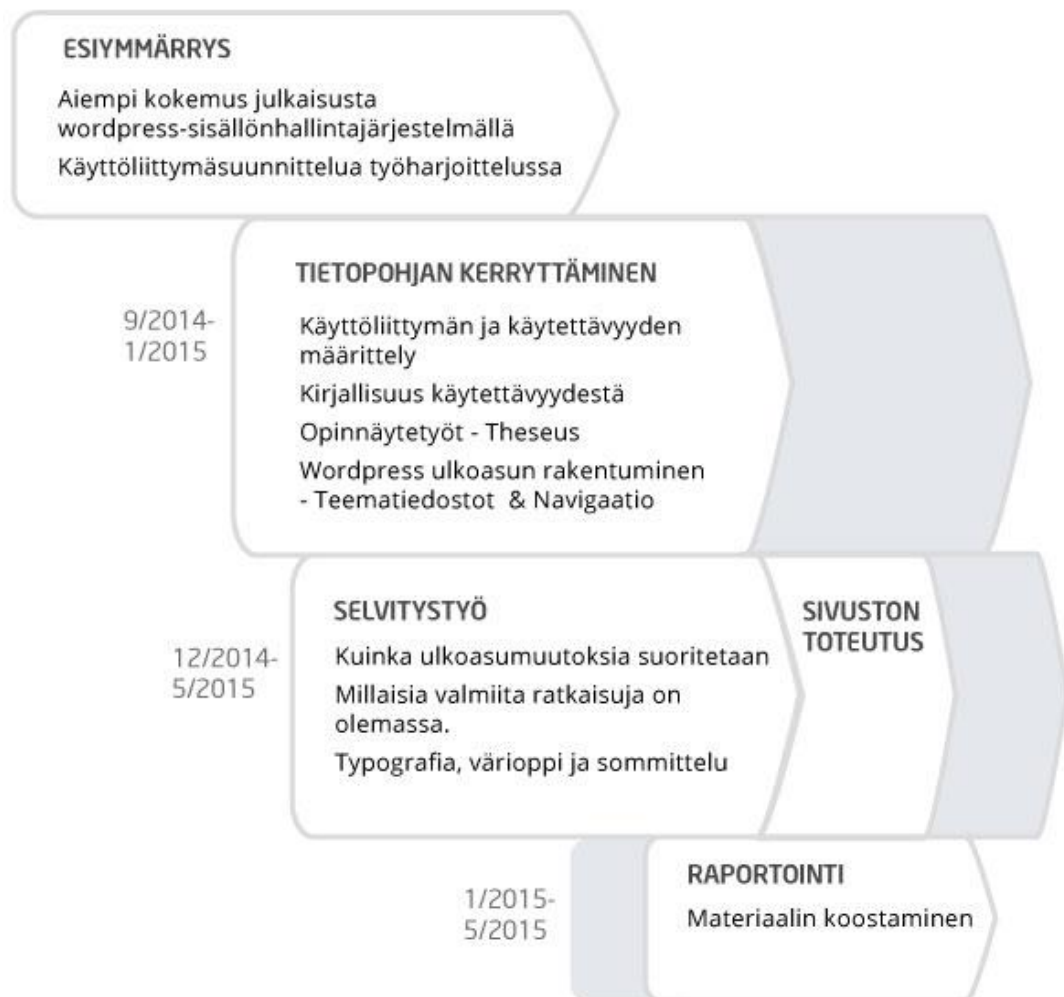

Kuva 1. Työn Visuaalinen viitekehys

Opinnäytetyöprosessi lähti käyntiin omasta kiinnostuksesta Wordpress-sisällönhallintajärjestelmään sekä käyttöliittymäsuunnitteluun. Käyttöliittymäsuunnittelun kirjallisuuden ohjeistot ovat lähinnä uusien ohjelmistojen luomista varten. Halusin kokeilla, kuinka kirjallisuutta voi hyödyntää muokatessa rakenteeltaan valmiin sisällönhallintajärjestelmän päälle – eli tässä tapauksessa Wordpressin.

Työ eteni ensin kirjallisiin lähteisiin tutustumalla. Toimeksianto tuli prosessiin mukaan etsiessäni verkkosivuprojektia, johon voisin toteuttaa visuaalista suunnittelua.

Kuvassa 2 on esitetty opinnäytteeseen käytetyt vaiheet ja aikataulu. Harmailla alueilla haluan osoittaa mitkä vaiheet veivät odotettua enemmän aikaa. Tietopohjan kerryttäminen jatkui melkein läpi prosessin yhdessä sivuston toteutuksen kanssa. Sivuston toteutuksessa törmäsin lähinnä ongelmiin, jotka eivät liittyneet visuaaliseen toteutukseen. Nämä ongelmat viivästyttivät aikataulua. Raportointia aloitin aiottua aikaisemmin, sillä aavistelin että näkökulma ja sisältö muuttuisi loppua kohden.

Kuva2. Toiminta-asetelma.

3 Käyttöliittymä ja käytettävyys

3.1 Mikä on käyttöliittymä?

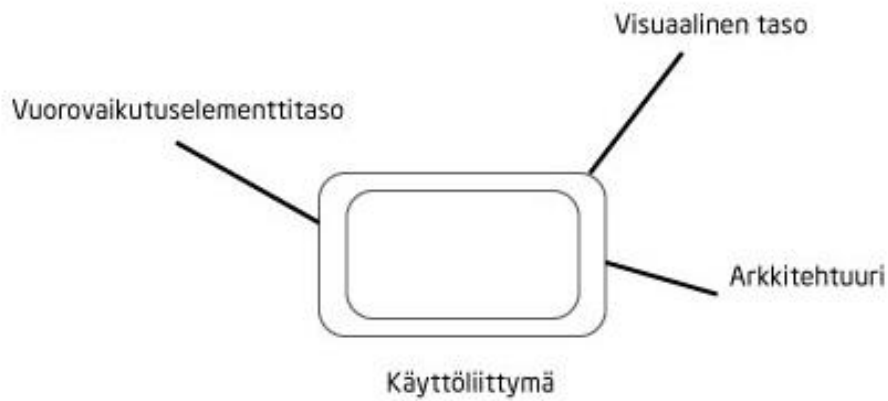
Teknologian ollessa yhä keskeisempi osa jokapäiväisessä elämässämme meillä on verkon kautta käytössämme paljon erilaisia sovelluksia. Kansantajuisesti käyttöliittymä ymmärretään valikoiksi älypuhelimien näytöllä. Käyttämässämme laitteissa on hallintapaneeli tai ohjausnäkyvä, jolla ohjaamme haluttuja toimintoja sovelluksessa tai järjestelmissä. Käyttöliittymällä käymme dialogia käyttämämme laitteen kanssa.

Käyttöliittymiä löytyy älylaitteiden lisäksi lähes mistä tahansa kotitalouden laitteesta, kuten leivänpaahtimesta tai kahvinkeitimestä. Käyttöliittymistä tehdään valinnat, joilla laitetta käytetään.

Käyttöliittymän määritelmiä löytyy myös useita. Sanakirja määritelmän mukaan käyttöliittymä on tapa, jolla käyttäjä on yhteydessä ohjelmaan (Suramo, Rantala 2002). Jokela (2010, 10) menee omassa määritelmässään pintaa syvemmälle ja jakaa käyttöliittymän kolmeen tasoon. Kuvassa 3 käyttöliittymä jaetaan visuaaliseen-, vuorovaikutuselementti- ja arkkitehtuuritasoon. Yksinkertaisimmassakin verkkosivussa on yleensä jonkinlaista vuorovaikutteisuutta: linkin ulkoasu muuttuu, kun osoitin viedään sen päälle, ja linkistä aukeaa uusi sivu, kun linkkiä klikataan. Vuorovaikutuselementtitasolla käyttäjä suoriutuu yksittäisistä ”suppeista” tehtävänosista kuten oikean painikkeen löytäminen, yksittäisen tiedon hakeminen tai lomakkeen kentän täyttäminen. Käyttöliittymän arkkitehtuuri määrittää käyttöliittymän rakenteen. Käyttöliittymän arkkitehtuuri vaikuttaa siihen, miten käyttäjä onnistuu suorittamaan ”laajemmat” sovellusalueelle ominaiset työtehtävät. Visuaalinen taso koostuu sivuston ulkoasusta sisältäen esimerkiksi värimääritykset, kirjasinvalinnat ja elementtien asemoinnin eli sommittelun. (Jokela 2010 17-18; Korpela 2010, 40.)

Käyttöliittymän tasot on helppoa erottaa toisistaan siinä, kuinka aikaa vievää ja kallista on suorittaa niihin muutoksia. Arkkitehtuuritaso on kaikista kallein ja aikaa vievin taso suorittaa muutoksia (Jokela 2010, 17–18). Kuvassa 4 on oma

näkemykseni siitä, miten Jokelan kuvaamat käyttöliittymän tasot limittyvät toisiinsa muutosten suorittamisen vaikeuden kautta. Käyttäjälle näkyvä taso eli visuaalinen taso on läheisissä kytköksissä vuorovaikutustasoon, sillä visuaaliset muutokset edellyttävät muutoksia mahdollisesti myös vuorovaikutustasoon.

Kuva 3. Käyttöliittymä jakautuu kolmeen tasoon: vuorovaikutuselementtitasoon, arkkitehtuuritasoon ja visuaaliseen tasoon (Jokela 2010, 17).

Kuva 4. Oma näkemykseni siitä, miten Jokelan kuvaamat käyttöliittymän tasot limittyvät.

3.2 Käytettävyyden monet määritelmät

Olemme oppineet, kuinka sovellukset toimivat, ja ennakoimme aiemman kokemamme perusteella osaavamme käyttää muitakin sovelluksia vastaavalla tavalla. Tietokoneessa oletetaan olevan sähköposti-ominaisuus, ja sitä lähdetään edellisten käyttökokemusten avulla etsimään tietystä paikasta. Sähköpostin kirjoitettuaan käyttäjä etsii uudestaan sähköpostiohjelmasta lähetä-nappulaa samalta alueelta kuin edeltävästä sähköpostiohjelmassa. Arkikielessä opittavuus ja helppokäyttöisyys ovatkin muodostuneet synonyymeiksi käytettävyydelle. (Sinkkonen, Kuoppala, Parkkinen, Vastamäki 2006, 20, 67–68.)

Käytettävyyden tutkijan ja alan pioneerin Jakob Nielsenin määritelmä painottaa hyödyllisyyttä ja tehokkuutta. Siinä käytettävyys on osa minkä tahansa laitteen tai järjestelmän käyttökelpoisuutta. Jos käytettävyyden taso ei ole riittävä, ei laitetta tai järjestelmää voi käyttää. Toiminnot määräävät järjestelmän teoreettisen hyödyn, kun taas käytettävyys kertoo, kuinka tehokasta on näiden toimintojen käyttö. Jokela painottaa myös, kuinka käytettävyys on aina suhteessa käyttäjään, käyttäjän tavoitteisiin ja käyttöympäristöön (Jokela 2010, 18).

Nielsenin tarkentaa käytettävyyden viiden tekijän joukoksi.

- **Opittavuudella** tarkoitetaan sitä, miten uusi käyttäjä oppii käyttämään sovellusta tuloksellisesti.
- **Tehokkuudella** tarkoitetaan sitä, miten nopeasti käyttäjä saa aikaan tuloksia opittuaan käyttämään järjestelmää.
- **Muistettavuudella** tarkoitetaan sitä, kuinka hyvin käyttämiseen tarvittavat niksit palautuvat mieleen, vaikka käyttäjä ei olisikaan käyttänyt sovellusta vähään aikaan.
- **Virheettömyydellä** tarkoitetaan sitä, kuinka käyttäjien tekemistä virheistä on helppo palautua ja virheiden määrä käytön aikana on pieni.
- **Tyytyväisyydellä** tarkoitetaan sitä, kuinka miellyttävää verkkosivun käyttäminen on. (Nielsen 2012).

Kansainvälinen ISO 9241–11 standardi sisältää ohjeistusta käytettävyydestä sekä määrittelee sen käytettävyyden mitaksi. Standardi määrittää miten hyvin tuotetta voidaan käyttää tietyissä käyttökohteissa ja saavuttaa tavoitteet vaikuttavuuden, tehokkuuden ja miellyttävyyden osalta. Kyseistä määritelmää on pidetty nykymittapuun mukaan puutteellisena, eikä sitä voida pitää yleispätevänä esimerkiksi viihteellisiin mobiilisovelluksiin. Jokela ehdottaakin määritelmään liitettäväksi attribuutteja kuten ”nautittavuus”, jotta standardi olisi laajennettavissa uusiin aihepiireihin (Jokela 2010, 18–19).

4. Verkkosivuston taitto

4.1 Verkkosivun elementtien asettelu eli sommitteluratkaisut verkossa

Tavoitteena käyttöliittymän elementtien asettelussa on huolehtia toimivasta ja tehokkaasta kommunikoinnista käyttäjän ja sovelluksen välillä. Suunnittelija ottaa käyttöliittymän elementtien asettelussa kantaa moniin käyttöön liittyviin seikkoihin, kuten tiedon esittämistapa ja määrä, sekä järjestys. (Sinkkonen ym. 2006, 110. 155.)

Asettelyn tasapaino riippuu muun muassa kontrastien ja tyhjän tilan käytöstä, elementtien muodosta ja sijoittelusta, liikesuunnista ja värien käytöstä. Rauhallinen tunnelma syntyy tasapainoisella asettelulla ja yleisesti kannattaa siihen pyrkiä. Sivuille asetetut elementit ohjaavat käyttäjän katsetta, varsinkin kun hän on vasta saapunut sivustolle ja silmäilee sisältöä. Tähän vaikuttavat linjaukset sivulla, viivat ja tyhjä tila, sekä värienkäyttö ja typografiset valinnat. Verkkosivustolla käytettävä terminologia, eli kieli sisältäen myös mahdolliset ikonit ja symbolit, on oltava käyttäjän ymmärrettävissä. Käyttöliittymän navigoinnin

suunnittelu on nähtävä tiedon organisointina. (Sinkkonen ym. 2006, 155; Korpela 2010, 53)

Perinteinen verkkosuunnittelu on käyttänyt pikselimittoja verkkosivun leveys- ja korkeusmäärittelyissä. Mobiililaitteiden tuleminen verkkoon aiheutti ongelmia – sivuston ikkunan asettelu eli layout pitäisi muokata manuaalisesti eri näyttökokoisiin. Tähän ongelmaan vastattiin ensin toteuttamalla yrityksen varsinaisesta verkkosivusta mobiilikäyttäjää varten sisällöltään suppeampi mini-sivusto omalla url-osoitteella kuten www.m.yritys.fi. Tekniikka otti kuitenkin huimia harppauksia eteenpäin ja mobiililaitteiden näyttökoot suurentuivat. Myös verkon käyttäminen on muuttunut. Ihmiset saattavat käyttää verkkosivua tai palvelua työpäivän aikaan pöytätietokoneellaan ja haluavat jatkaa illalla palvelun käyttöä kotonaan, esimerkiksi tablet-laitteella – mielusti jatkaen siitä mihin työpäivän aikana jäivät (Wroblewski 2014).

Verkkosivun sommittelussa on syytä tarkkailla, kuinka verkkosivun pinnanjako toimii erikokoisilla selain-ikkunoilla. Eli jos käyttäjä muuttaa sivun ulkoasua esimerkiksi suurentamalla fonttikokoa tai pienentämällä näytön selainikkunaa, miten muutokset vaikuttavat sivuston ulkoasuun. Ulkoasun ja visuaalisen ilmeen on pystyttävä joustamaan ja mukautumaan. Tärkeintä on edelleen sisältö ja se, että riippumatta käyttäjän laitteesta sama sisältö on saavutettavissa kaikille. Vain sisällön esittämistapa muuttuu. Tällaisesta mukautuvasta suunnittelusta käytetään nimitystä responsiivinen verkkosuunnittelu (vakiintunut suomenkielen käännös englannin kielen termistä responsive web design). (Hermunen 2011; Korpela 2010, 38.)

Parhaan responsiivisuuden saavuttamiseksi on tärkeää, että verkkosivut toteutetaan alusta alkaen joustavalle pohjalle. Tämä käytännössä tarkoittaa responsiivisuuden huomioonottamista myös kuvien ja kirjoitusasun kanssa. Responsiivisen sisällön lisäksi tarvitaan joustava ruudukko, johon verkkosivun elementit asemoidaan. Kolmas tarvittava aines ovat media kyselyt, joiden avulla selain valitsee, kuinka sisältö ikkunassa näytetään. Media kyselyjen kautta selain skaalaa kuvat ja tekstisisällön selaimen ikkunan koon mukaisesti.

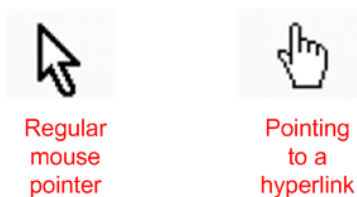
Paras lähestymistapa suunnittelussa on aloittaa sivun ulkoasun suunnittelu pienimmän laitteen osalta. Kun ulkoasun suunnittelu aloitetaan pienimmän laitteen osalta, vältetään ongelmilta, joita mahdollisesti kohdattaisiin päinvastaisessa toteutustavassa. (Marcotte 2011, 9. 111–112; usability.gov 2013.)

4.2 Käyttöliittymän elementit

Käyttöliittymän elementit voidaan jaotella ryhmiin sen mukaan, millainen tarkoitus elementeillä on käyttäjälle. Näitä elementtejä ovat:

- Navigointi komponentit: hakukenttä, ikonit sekä leivänmurut eli sivupolku, josta selviää käyttäjän nykyinen sijainti sivustolla
- Syöttö kontrollit: painikkeet, tekstikentät, alasvetovalikot ja radio painikkeet
- Informaatio komponentit: ikonit, latausikoni, ilmoitukset ja viestilaatikat

Sivustojen elementteihin kulminoituu vahvasti se, ymmärtääkö käyttäjä mitä kyseisellä elementillä on tarkoitus tehdä. Affordanssi on kognitiivisen- ja havaintopsykologian kautta teolliseen muotoilun terminologiaan liitetty termi, joka tarkoittaa ”toiminnan mahdollisuutta josta toimija on tietoinen” (Wikipedia). Affordansseilla voidaan viestiä käyttäjälle onko elementti klikattava tai kosketettava – eli tapahtuuko elementtiä painamalla jotain. Hiirellä/osoittimella käytettävissä laitteissa kuten pöytätietokoneissa, yksi affordanssin käyttökohde on vaihtaa osoittimen kursori käyttäjän osoittaessa klikattavaa kohdetta näytöllä. Kuvassa 5 on esitetty, kuinka hiiren osoitin vaihtuu. Suunnittelija voi luoda myös erilaisia ohjeistustekstejä, jotka ilmestyvät käyttäjän viedessä hiiren tai osoittimen ikonin tai tekstilinkin päälle (kuva 6).

Kuva 5. Hiiren osoittimen affordanssi ilmoittaa käyttäjälle klikattavasta objektista.

Kuva 6. Kuvassa on ikoni, jota klikattaessa selain avaa facebook-sivun. Hiiren osoitin näyttää kyseessä olevan klikattava elementti.

Verkkosivuilla konventiot helpottavat suunnittelijan työtä. Konventio on vakiintunut tapa ilmaista toiminnollisuutta. Klassinen konventio on tekstin sininen alleviivaus. Käyttäjälle tämä alleviivattu teksti on affordanssi linkistä – ja linkistä löytyvästä lisätiedosta. Tekstin sininen alleviivaus ei millään lailla ole luonnostaan ilmiselvä klikattava objekti, mutta laajalti käytettynä käyttäjät ovat omaksuneet tämän elementin käyttäytyvän klikattavana. (Matz 2012; Sinkkonen ym. 2006, 136.)

4.3 Käyttöliittymän elementtien asemoinnin periaatteita

Käyttäjät havaitsevat sivustolla tehtäviä toimintoja sen mukaan, millaisia kontroleja he sivustolta tunnistavat. Amerikan Yhdysvaltojen viranomaisten ylläpitämä käytettävyyssivusto listaa käyttöliittymän suunnittelun ja käyttöliittymän elementtien suunnittelun peruseriaatteita.

- Käyttöliittymän on hyvä olla mahdollisimman yksinkertainen. Parhaimmat käyttöliittymät ovat lähes näkymättömiä käyttäjilleen. Turhat elementit pitäisi karsia pois.
- Elementtien väliset suhteet määrittävät visuaalisen hierarkian eli sen, kuinka suunnittelija on halunnut käyttäjän tutkivan ja toimivan sivun eri osioissa. Sivulla olevilla asioilla on tosielämässä hierarkkiset suhteensa, joihin sivuston visuaalisen hierarkian on perustuttava (Sinkkonen ym. 2009, 251).

- Värien käytöllä voi ohjata käyttäjän silmäilyä – niin sanottua skannaamista. Suunnitelmallinen värienkäyttö ohjastaa huomion elementtiin. Valoisuus ja kontrasti ovat tehokkaita huomionkiinnittäjiä ja suunnitelmallisesti käytettynä tehokkaita työkaluja suunnittelijalle. Värienkäyttöön on tarkoitus paneutua myöhemmässä opinnäytteen osiossa.
- Käytä typografian keinoja luomaan selkeyttä ja hierarkiaa. Myöhemmässä opinnäytteen osiossa tarkastelen typografian mahdollisuuksia helpottaa käytettävyyttä.
- Pyri luomaan johdonmukaisuutta käyttämällä tiedettyjä, arvattavissa olevia, elementtejä. Käyttäjät ovat oppineet tunnistamaan eri graafisen käyttöliittymän elementtien toiminnan. Verkkosivun elementtinä värillinen laatikko, jossa on tekstiä, tunnistetaan klikattavaksi elementiksi. Mikäli elementti ei hahmotu käyttäjälle oikein ja laatikko ei toimi näppäimen lailla, käyttäjän on muistettava tämä poikkeus, mikä taas kuormittaa turhaan käyttäjän työmuistia.

(Matz 2012; Usability.gov.)

Useamman toiminnon aktivoimista vaativien tehtävien kohdalla käyttäjien suorittamista voidaan helpottaa merkitsemällä selkeästi ne kontrollit, joita juuri sillä hetkellä suorittamiseen tarvitaan. Mobiili käyttöliittymien kohdalla olen huomannut, että toimiva keino on piilottaa tehtävän suorittamisen hetkellä kaikki muut, kuin tehtävän suoritukseen tarvittavat toiminnot. Näin käyttäjän fokus säilyy ja käyttöliittymä pysyy yksinkertaisena.

4.4 Navigaation merkitys ja luonne verkkosivuilla

Garretin mukaan verkkosivujen käyttöliittymän kohdalla käyttäjä toimii itsenäisesti ilman käyttöohjeita tai tukipalvelua. Mobiililaitteiden tultua mukaan verkkoon, käyttötilanteet ovat siellä missä käyttäjät liikkuvatkaan - mahdollisesti olosuhteissa, joissa tietoa kaivataan mahdollisimman nopeasti. Tällöin käyttöliitty-

män helppokäyttöisyys painottuu, jotta sivustolta löytyy käyttäjän kaipaama tieto. (Garrett 2011, 10–11)

Verkkosivuille on tavallisesti tehty niin sanottu vakionavigointi eli joukko linkkejä, jotka ovat samassa kohdassa kaikilla sivuilla, ja joiden kautta päästään sivuston eri osiin. Korpela (2010, 48) vertaa käytäntöä siihen, että jos sanomalehdessä olisi jokaisella aukeamalla suppea sisällysluettelonsa. Mobiililaitteella tarkasteltava navigaatio saattaa näyttää hyvin erilaiselta kuin pöytätietokoneella tarkasteltaessa. Mobiililaitteella näytön leveys ei riitä esittämään linkkejä vaakasuunnassa vierekkäin. Mobiililaitteille tarvitsee suunnitella vaihtoehtoinen ratkaisu, jolloin yleensä navigaatio avautuu erillisestä ikonista tai tekstistä. Kuvassa 7 on ikoni, jota klikkaamalla varsinainen valikko avautuu käyttäjän näkyviin. Jos ikoneilla on suuri rooli verkkosivuston navigaation ymmärrettävyydessä, täytyy ikoneissa käytettävä kieli miettiä tarkkaan käyttäjäryhmän mukaan. (Garrett 2011, 110–111.)

Kuva 7. Menu-ikoni jota klikkaamalla avautuu valikko. Ikonia kutsutaan hampurilaiseksi sen kolmen vaakasuuntaisen viivan muodosta johtuen.

5. Käyttöliittymän visuaalinen suunnittelu

5.1 Visuaalisen suunnittelun tavoitteita

Verkkosivujen merkitys viestintäkanavina ja kaupantekopaikkoina on lisääntynyt, siksi niiden on vaikutettava uskottavilta palvelukseen yritystä tässä tarkoituksessa. Verkkosivun on tärkeää viestiä käyttäjälle luotettavuudesta, laadukuudesta ja kokemuksesta myös ulkoasullaan. Visuaalinen ulkonäkö välittää

kahta viestiä käyttäjälle. Tärkeimpänä on verkkosivun sisällön esittäminen. Verkkosivun visuaalinen suunnittelu toteutettuna siten, että ulkoasu auttaa käyttäjää huomaamaan, jäsentämään ja ymmärtämään asiat, jotka pitää huomata ja ymmärtää – tätä kutsutaan visuaaliseksi käytettävyydeksi. Esteettisyys on elämyksiä ja mielihyvää tuottava tekijä, joka vaikuttaa ihmisen rationaaliseen toimintaan, eli informaation käsittelyyn, luovuuteen ja ajatteluun. Ihmisillä on myös taipumus pitää esteettisiä tuotteita muita laadukkaampina ja helppokäyttöisinä. Positiivisilla tunnetiloilla on todettu olevan myönteisiä vaikutuksia esimerkiksi tehokkuuden, tavoitteiden saavuttamisen, oppimisen sekä ongelmanratkaisun kanssa. Positiivinen tunnetila aikaansaa myös sen, että käyttäjä jopa sietää pieniä käytettävyysongelmia. (Sinkkonen ym. 2009, 242–251.)

Toinen visuaalisen suunnittelun tehtävä on välittää käyttäjälle sivujen kokonaisilmeeseen liittyvä brändi, tunnelma tai persoonallisuus. Persoonallisuus on yksi tavoiteltava ominaisuus, johon graafisella suunnittelijalla on mielestäni paljolti annettavaa. Käyttäjä havaitsee persoonallisuuden nopeimmin palvelun visuaalisesta ilmeestä, kuten kuvituksesta ja elementtien yhtenäisestä tyylistä. Verkkosivujen persoonallisuus on sitä merkittävämpi asia, mitä enemmän palvelulla on kilpailua. (Sinkkonen ym. 2009, 242.)

5.2 Typografia verkkosivujen käyttöliittymäsuunnittelussa

Kirjaintyyppin valinta on keskeinen typografinen ratkaisu, joka vaikuttaa tekstin yleisilmeeseen, luettavuuteen ja moniin yksityiskohtiin. Artistisena elementtinä typografia vaikuttaa myös verkkosivun ensivaikutelmaan. Yritys voi viestiä jo pelkästään typografisilla valinnoilla. Verkkosivuston typografiaan kannattaa panostaa, sillä oletuksena selaimet käyttävät samaa kirjaintyyppiä, sekä otsikoissa, että leipätekstissä. (Korpela 2010, 79; Nielsen 2006, 213.)

Vaihtelun merkitys typografiassa on avainasemassa käyttäjän navigoimisen kanssa. Typografisilla tyyliillä voimme erotella verkkosivuston tekstisisältöä. Olemme tottuneet tietynlaisiin kirjaintyyppihin kylteissä ja opasteissa. Navi-

goinnin suunnittelussa voimme käyttää hyväksemme tätä tietoa. Mikäli navigointi koostuu painikkeista, kannattaa suosia suuren x-korkeuden omaavaan groteskiin. Tyypillisesti verkkokäytössä olevien antiikvakirjaintyyppien x-korkeus on suhteellisen pieni, mutta groteskikirjaintyyppien x-korkeus melko suuri. Suurempi x-korkeus tarkoittaa myös suurempaa rivinväliä ja tekstisisällön suurempaa tilan viemistä.

Mikäli sivuston vuorovaikutustasolla on toiminnollisuutta, joka vaikuttaa typografiaan – kuten elementin taustaväriin muuttuminen hiiren osoitin vietäessä linkin sen päälle – on se huomioitava typografian tyylikeinoja valitessa. Jotta teksti pysyy helposti luettavissa, on taustaväriin sekä tekstin väriin oltava selvästi kontrastiltaan erilaiset. Antiikva kirjaintyyppit ovat värillisen taustan kanssa luettavuudeltaan heikkoja. (Korpela 2010, 40.)

5.3 Responsiivinen eli mukautuva typografia

Verkossa typografiset tyylisäännöt määritellään käyttäen sekä HTML- että CSS-ohjelmointikieliä. CSS:n muotoilumäärytykset kohdistetaan elementteihin, jotka on määritelty HTML-kielellä. Elementti voi koostua vain yhdestä merkistä tai se voi kattaa koko sivun (Korpela 2010, 36).

Verkkosivun taittaminen eroaa muista taittotöistä siinä, että verkkosivun selainikkunan kokoa saatetaan muuttaa kesken sivun lukemisen. Käyttämällä verkkosivun taitossa suhteellisia arvoja em ja % saadaan fonttien koko ja rivitys skaalautumaan selainäkymän mukaisesti. Oletus fonttikoko on selaimissa yleensä 16pt, ja se merkataan em arvona 1. Verkkosivun `<body>`-elementtiin merkitään `font=100%`, jolloin leipätekstin fonttikoko asettuu em arvoksi 1. Leipätekstin kokoon suhteutettuna voidaan asettaa kaikki muut typografiset tyylit. 1.5 em olisi esimerkiksi 24pt. Responsiivisen typografian kaikkien elementtien määrytyksien on oltava suhteellisia arvoja. (Marcotte 2011, 18–22.)

5.4 Monitorikäyttöön suunnitellut kirjaintyypit

Kirjaintyypit suunnitellaan erilaisiksi siinä, miten ne käyttävät sitä tilaa, jonka kirjaintyyppin korkeus määrittelee. Esimerkiksi eri kirjaintyyppien a-kirjaimet eivät suinkaan ole samankorkuisia vaikka kirjainkoko olisi sama. Se johtuu x-korkeudesta, joka on määritelty yleisesti niiden gemena eli ”pien aakkosten” korkeudeksi, joissa ei ole ylä- eikä ala-pidennyksiä. Jos x-korkeus on suuri suhteessa kirjaintyyppin kokoon, pienimmätkin kirjaimet ovat siis suhteellisen isoja. (Korpela 2010, 80–81, 85.)

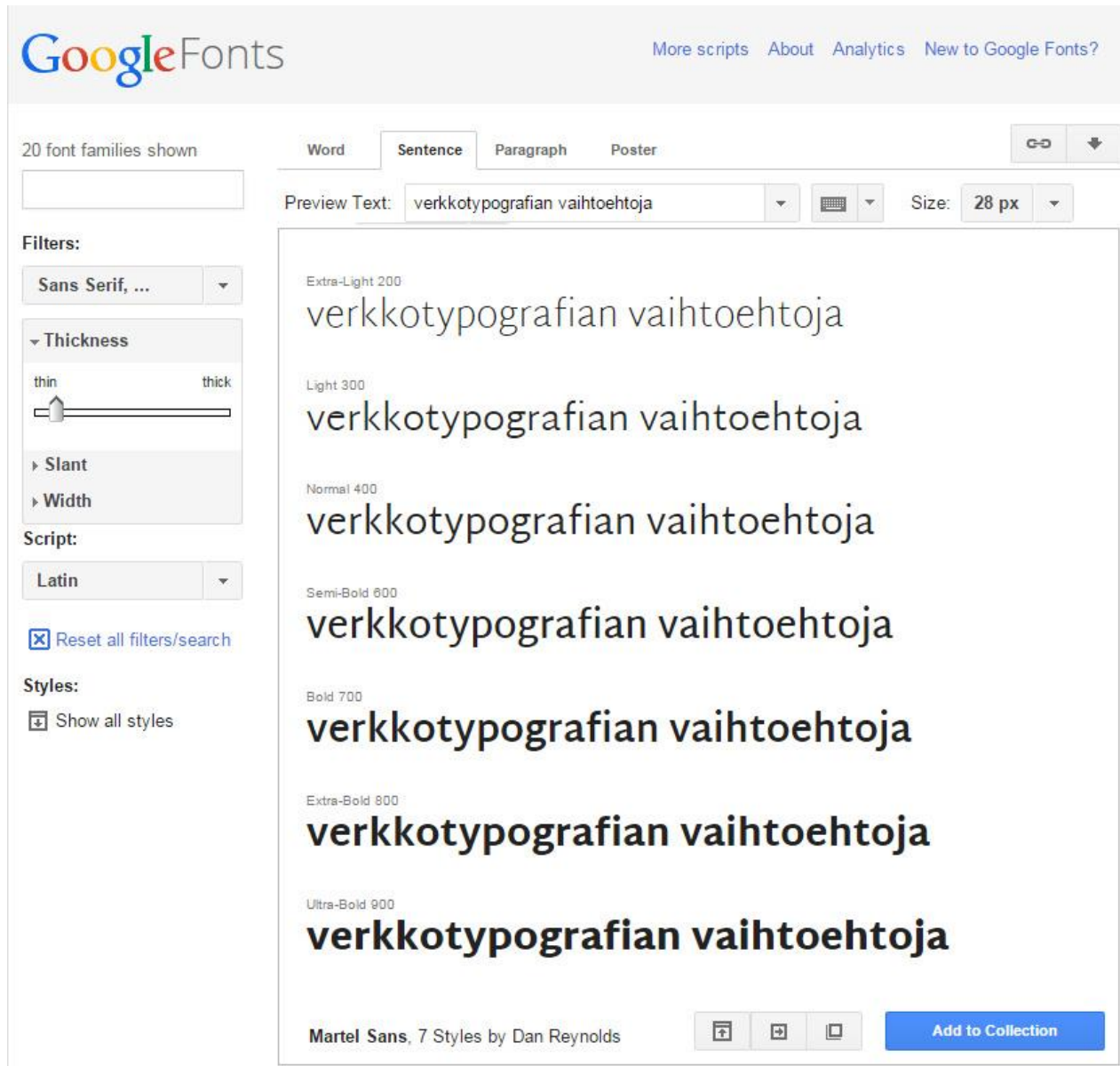
Pienikokoiset kirjaimet eivät toistu aivan selvinä tietokoneen näytöllä siksi, että näyttöjen erottelutarkkuus eli pikselitiheys on painettuun tekstiin verrattuna vaatimaton. Tietokoneen näytöllä teksti toistetaan rasterimaisen ruudukon kautta, ja sen pikselitiheys on noin 100 pikseliä tuumalla (ppi).

Markus Itkonen huomauttaa, että pienten näyttöjen kasvaneet pikselitiheydet ovat kuitenkin romuttaneet jonkin verran käsityksiä näytöille sopivista ja sopimattomista kirjaintyypeistä. Applen iPhone 4 ja 4S puhelimissa on niinkin suuri pikselitiheys kuin 326ppi. Sen kokoinen teksti, jota olemme tottuneet lukemaan pöytä tietokoneiden ruudulta, toistuu niissä loistavasti. Mutta toisaalta puhelinten ja lukulaitteiden pienillä näytöillä käytetään usein paljon pienempää kirjainkokoja kuin tietokoneen ruudulla, ja se vastaavasti vaikeuttaa kirjainmuotojen tarkkaa toistamista. (Itkonen 2012, 70–72.)

5.5 Fonttien saatavuus

Verkkotypografian käyttö on ollut perinteisesti hyvin kankeaa suunnittelijalle. Verkkosivujen tyyli tiedostoon määriteltiin käytettävien kirjaintyyppien lista. Tyyppillinen lista oli esimerkiksi Helvetica, Arial, sans-serif – tarkoittaen, että selain käyttää Helveticaa, jos se on asennettu käyttäjän tietokoneelle, muutoin Arialia, joka suurimmalla osalla käyttäjistä löytyy. (Korpela 2010, 84.)

Tämä toimintamalli alkaa olla syrjäytetty tervetulleella muutoksella siirtyä webfonttipalveluihin. Webfontteja ei tarvitse olla fyysisesti asennettuna käyttäjän tietokoneelle, vaan käyttäjän ladatessa verkkosivua, hän lataa myös tarvittavat fonttitiedostot tarjoavan palvelun kautta. Webfontti-palveluja on useita, esimerkiksi Adobella on oma Typekit-palvelunsa kaikille Creative Cloud -palvelun rekisteröidyille käyttäjille. Googlen webfonts -palvelu on ilmainen ja mielestäni helpoiten käyttöönotettava. Näiden palvelujen ansioista suunnittelijoilla on suuressi valinnanvaraa typografisiin ratkaisuihin. Webfonttien tiedoista on kannattavaa tarkistaa löytyykö kirjaintyypistä myös skandinaaviset merkit. Yleisesti kirjainleikkauksista käytetään verkossa numeraalisia arvoja: 400, 600, 800. Arvot kertovat kirjainleikkauksen viivan paksuuden mukaisesti. Oma huomioni on, että hakemalla hyvin ohutta kirjainleikkausta löytyy melko kattavia kirjainperheitä. Kuvassa 8 on Googlen webfonts -palvelun Martel Sans -kirjainperheen saatavilla olevat kirjainleikkaukset esitettynä.

Kuva 8. Kuvassa on Martel Sans -kirjainperheen kaikki Googlen webfonts -palvelusta saatavat kirjainleikkaukset.

5.6 Värienkäyttö verkkosivuston käyttöliittymässä

Värien merkitykset vaihtelevat paljon kulttuurista ja kontekstista riippuen. Osa väreistä assosioi poliittisiin aatteisiin, toiset taas arkisiin tunnettuihin asioihin – esimerkkinä liikennevalojen toiminta. Väriin liittyy syvyysvaikutus, puhdas väri on lähempänä, lämmin väri on yhtäläillä lähimpänä sekä tumma väri. Lämpimät,

tummat ja puhtaat värit eivät siten ole hyviä taustavärejä. (Sinkkonen ym. 2006, 132.)

Värien eloisuudella on myös vaikutus verkkosivujen luomaan mielikuvaan. Kirkkaammat värit ja jännitteet värivalinnoissa herättävät käyttäjässä energisiä tunteita, kuten esimerkiksi vastaväriparina keltainen ja violetti. Voimakkaina väreinä vastavärit aiheuttavat kuitenkin väreilyä värialueiden rajoilla, joten vastavärejä tai voimakkaita kromaattisia värejä tulisikin käyttää harkiten. Ne soveltuvatkin parhaiten korostamiseen ja huomioväriksi. Harmonisia väriyhdistelmiä ovat muun muassa kylmien värien (kuva 9), lämpimien värien ja murrettujen värien yhdistelmät. Tummat sävyt rauhoittavat käyttäjää ja antavat heidän mielensä keskittyä sommittelun muihin elementteihin. (Sinkkonen ym. 2006, 128–129. 131.)

Kuva 9. Kuvassa on erilaisia väriyhdistelmiä kylmistä värisävyistä.

Värisuunnittelulla voi tehdä paljon käytettävyyden hyväksi. Sinkkonen neuvoo ensin suunnittelemaan käyttöliittymän elementtien asettelu mustavalkoiselle pohjalle ja sitten lisäämään värejä antamaan lisää viehätystä ja lisäämään värillä lisä informaatiota. Hän lisää, että ihminen reagoi väri-informaatioon nopeammin kuin musta-valkoiseen. Värillä voi ensinnäkin tehokkaasti ilmaista virheellisen kentän käyttäjän täyttäessä lomaketta. Värejä voi käyttää apuna luokitellesa tietoa järjestyksen, luokan tai määrän mukaan. Väreillä voi myös ilmaista sovelluksen tilan – tosin väri ei saa olla ainut vihje sovelluksen tilan ilmaisuun. Käyttäjällä voi olla ongelmia nähdä värejä. (Sinkkonen ym. 2006, 127.133.)

Kuvassa 10 on Itä Suomen Yliopiston uudet verkkosivut. Uusilla verkkosivuilla on kiinnitetty huomiota värisuunnitteluun. Sivulla toistuu yksi huomioväri. Turkoosi vie katsetta läpi layoutin ja värimäärän mukaisesti kohti oikeaa alakulmaa ”top300” -tekstilaatikkoon. Valitettavasti kyseisessä layoutissa on mahdollista, että käyttäjältä jää sivuston navigaatio huomaamatta sivun yläreunassa, koska kaikki värillinen painottuu vahvasti näkymän keskelle.

UNIVERSITY OF EASTERN FINLAND

AJASSA HAE OPISKELIJAKSI OPISKELU TUTKIMUS PALVELUT UEF

UEF //
HYVÄLLÄ
TIETEELLÄ ON
TEKIJÄNSÄ
ITÄ-SUOMEN YLIOPISTO
JOENSUU | KUOPIO | SAVONLINNA

HYVÄ
HETKI
OLLA
ÄLYKÄS
HAE 17.3.-9.4.2015

20
UEF
20
4 GLOBAALIA HAASTETTA

PAREMPIA
OPPIMISYMPÄRISTÖJÄ

13
koulutusala

TOP300
kansainvälisissä
vertailuissa

LIHAVUUSGEENI SAA LAPSET JA NUORET SYÖMÄÄN ENEMMÄN
Lihavuusgeeninä tunnettu FTO-geenin muunnos lisää energiansaantia ravinnosta lapsilla ja nuorilla, osoitti laaja kansainvälinen tutkimus. Lapset ja nuoret, joilla on kyseinen geenimuunnos, syövät enemmän tai runsasenergisempää ruokaa kuin muut.
[Näytä lisää »](#)

UEF // UUTISET

INEXCA -hanke kokoaa kansainväliset tutkijat Kuopioon (30.03.2015) »

Lihavuusgeeni saa lapset ja nuoret syömään enemmän (30.03.2015) »

Euroopan komissio myönsi merkittävän rahoituksen Sirpa Kaunistolle biologian laitokselle (30.03.2015) »

Kuva 10. UEF:in uudet verkkosivut

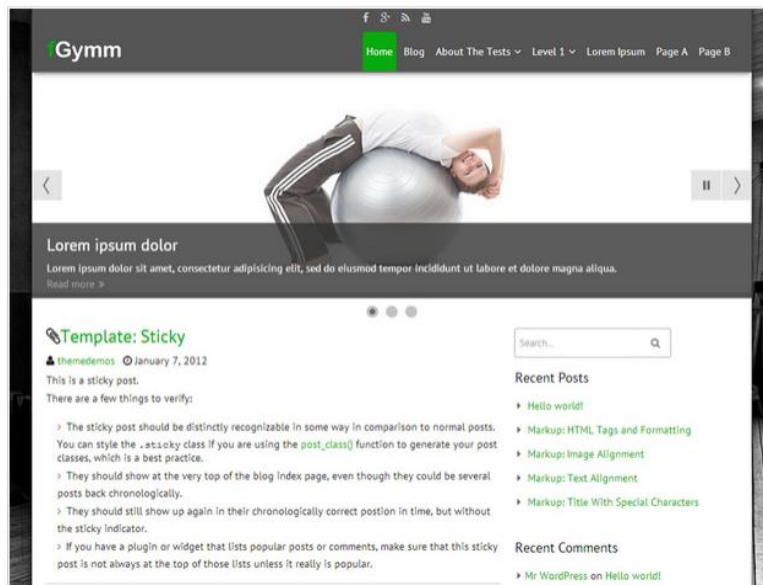
6. Wordpress – sisällönhallintajärjestelmän muokkaaminen

6.1 Sisällön tuottaminen helpoksi

Nykyään yritysten ja organisaatioiden viestintä tapahtuu paljolti verkkosivujen tai sosiaalisen median kautta. Samalla sisällöntuottaminen on asetettu tärkeämpään asemaan. Wordpress on sisällönhallintajärjestelmä eli selaimella käytettävä julkaisualusta, joka mahdollistaa blogin tai työnäytteiden julkaisemisen tekstinkäsittelyohjelmaa muistuttavan käyttöliittymän kautta. Kirjoittajalle sisällönhallintajärjestelmän käyttäminen on siten tutumpaa toimintaa, kuin perinteisten verkkosivutoteutuksien kautta julkaiseminen.

Sisällönhallintajärjestelmän voi ladata wordpress.org osoitteesta, asentaa web-serverille ja liittää haluamalleen domain-osoitteelle. Wordpress-koodeksi on wikipedian kaltainen verkkosivusto, joka löytyy codex.wordpress.org -osoitteesta. Sivulta löytyy kattavasti tietoa Wordpress-asennuksesta aina Wordpressin kustomointiin asti. Wordpressin asennuksesta löytyy tietoa myös suomeksi osoitteesta <http://fi.wordpress.org/>.

Wordpress on tämän hetken suosituin sisällönhallintajärjestelmä. Suosio on kasvattanut alun perin blogi-alustaksi luodun Wordpressin mukautuvaksi lähes mihin vain verkkojulkaisukäyttöön. Suosion myötä saatavilla on valmiita ratkaisuja vuorovaikutuselementtitasolle sekä visuaalisiin ratkaisuihin. Wordpressin teemat (englanniksi themes) sisältävät tiedostot ulkoasun toteutukseen sekä sivuston rakennetta varten (Sarja, 2009. 6). Wordpress - asennuspaketin mukana toimitetaan oletusteema. Teemoja voi vaihtaa ohjausnäkökymästä, kunhan hallinnoijalla on ylläpitäjän oikeudet sivustolle. Teeman tiedostot voi myös tallentaa suoraan serverille jossa verkkosivuston tiedostot sijaitsevat. Asennettu teema pitää aina ohjausnäkökymästä aktivoida käytettäväksi sivustolla. Kuvassa 11 on Wordpressin teemakirjasto josta teemoja voi selata ja hakea eri avainsanoilla (englanniksi tags). Teemaa käyttävien arvioinnit (englanniksi ratings) ovat myös huomionarvoinen tutkittava päätettäessä käytettävää teemaa.

fGymm is a Gym Fitness WordPress theme. It is fully responsive, customizable, responsive slider, multi-level drop-down menu, admin panel options, W3C markup validated, search engine optimized, translation ready, multiple browsers support, translation ready and much more.

Tags:

Black, Custom Background, Custom Header, Custom Menu, Featured Images, Fixed Layout, Green, Light, Post Formats, Responsive Layout, Right Sidebar, Sticky Post, Theme Options, Threaded Comments, Translation Ready, Two Columns, White

Kuva 11. Kuvassa on fGymm -teeman esittelyikkuna.

6.2. Teeman valinta ei ole pelkästään visuaalinen valinta

Teeman template-tiedostot eli sivupohjat liittyvät Wordpressin rakenteeseen ja toimintaan. Wordpress käyttää lähinnä sivupohjia määrittääkseen, kuinka verkkosivusto näytetään ja mitä sisältöä sille tuodaan. Template hierarkian ylimmäisenä on *index.php*. Webselain lataa aina index-nimisen tiedoston ensimmäisenä. Tässä kuusi hierarkkisesti tärkeintä tiedostoa templatien rakentamiseen.

- *index.php* on teeman pakollinen ja tärkein teeman tiedosto. *Index.php* määrittää mitkä muut sivuston elementit näytetään sivulla.

Last updated: December 19, 2014

[Theme Homepage →](#)

Ratings

This theme has not been rated yet.

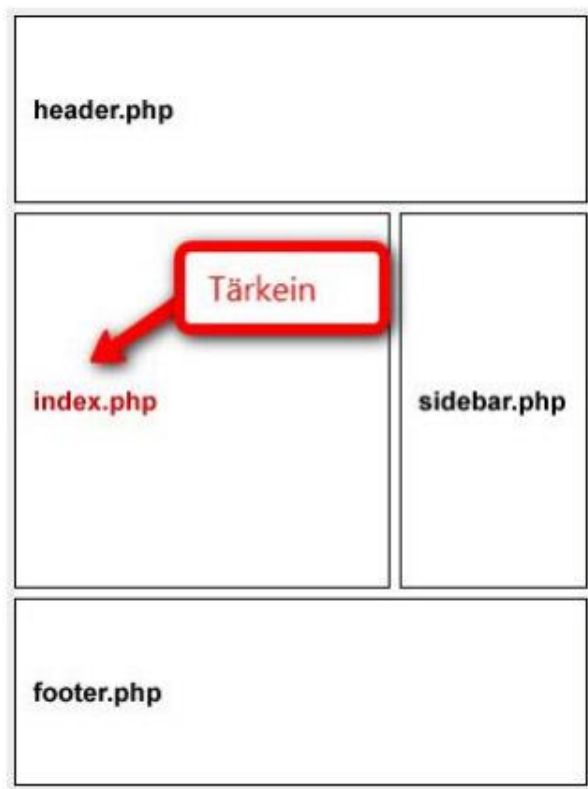
[Add your review](#)

Support

Got something to say? Need help?

[View support forum](#)

- *single.php* on usein sama tiedosto kuin *index.php*. *Single.php* on tarpeellinen lähinnä yksittäistä blogimerkintää varten.
- *page.php* on myös usein sama kuin *index.php*. *Page.php* tarvitaan lähinnä yksittäistä sivua varten.
- *archive.php* on sivupohja blogimerkintöjen arkistolle.
- *search.php* on sivupohja hakutuloksille.
- *404.php* on tarpeellinen, kun klikattua tai haettua sivua ei löydy. (Wordpress 2015a)

Kuva 12. Wordpressin yhdenlainen template rakenne (Sarja 2009, 6).

Kuvassa 12 on esimerkki Wordpress teeman template-tiedostosta eli sivupohjasta. Kuvan yläosan nimi on *header.php*. Sinne tulee yleensä tietoja blogista kuten blogin nimi ja kuvaus. *Index.php* sisältää blogimerkinnät ja kommentit. Se on merkattu punaisella, koska se muuttuu. Kun kirjoitat blogimerkinnän, tapahtuu muutos juuri tuossa osassa sivua, muut osat ovat lähes koko ajan muuttu-

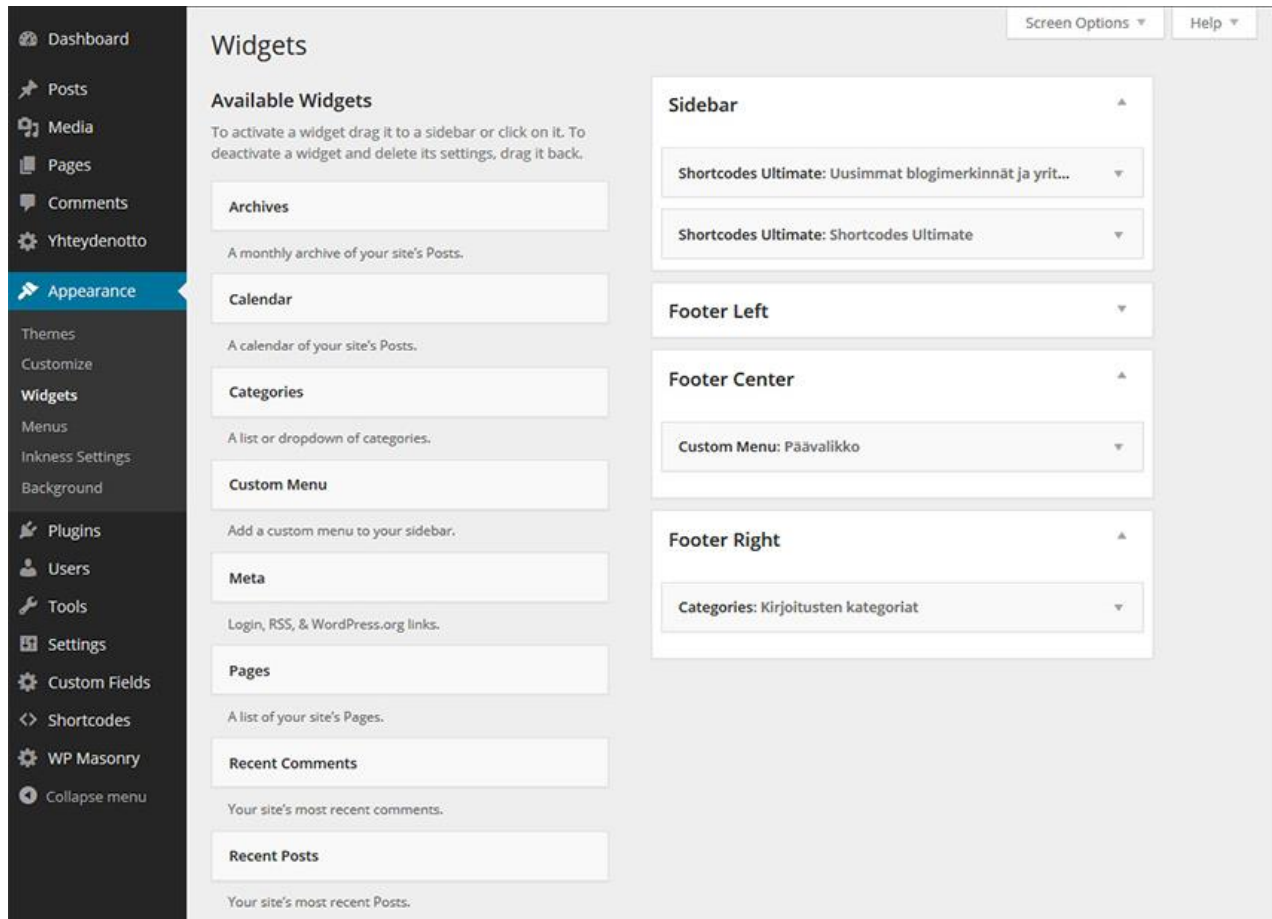
mattomia. *Sidebar.php* sisältää yleensä arkiston ja kategoriat. *Footer.php* sisältää yleensä lähinnä tiedot teeman tai sivuston tekijästä. (Sarja 2009. 7.)

6.3 Layout-muutokset ohjausnäkyvästä

Ohjausnäkyvän kohdasta ”teeman asetukset” löytyvät ne muutokset, jotka on teemaan valmiiksi suunniteltu muokattaviksi teeman tekijöiden toimesta. Nämä ovat siis helposti muokattavia visuaaliseen ulkoasuun ja sivun asetteluun vaikuttavia muutoksia. Oma käsitykseni on, että ilmais-lisensoiduilla teemoilla on hyvin vähän teemaan sisältyviä, valmiita visuaalisen ilmeen muokkausmahdollisuuksia. Osassa teemoja voi valita näytetäänkö sivupalkki ikkunan asettelussa vasemmalla vai oikealla puolella verkkosivua, vai näytetäänkö sivu ilman sivupalkkia. Customize theme -näkyvästä voi vaihtaa taustaväriä tai taustakuvan tekstuuria.

Ohjausnäkyvästä voidaan tarkastella käytettävissä olevia vimpaimia. Vimpaimet eli widgets ovat sivuston elementtejä, joilla voidaan tuoda toiminnallisuksia ja sisältöä sivustolle. Teemaan on tällöin suunniteltu yksi tai useampi alue, widget area, jossa vimpaimen sisältö tai toiminnallisuus näkyy sivustolla. Teemanvimpaimia voidaan vaihdella ja tarkastella teeman ohjausnäkyvästä. Kuvassa 13 on teeman ohjausnäkyvän vimpain alueet. WordPressin omiin vimpaimiin kuuluvat mm. hakupalkki, kategoriat sekä tagit. Esimerkiksi sivupalkissa voidaan näyttää uusimmat blogimerkinnot tietystä kategoriasta. (Wpbeginner2015a)

Hakupalkki on oikeastaan WordPressin oma lisäosa, jonka toiminnallisuus näkyy käyttäjälle vimpain alueella. Osaksi juuri lisäosien eli pluginien ansiosta WordPress on tunnettu muokattavuudestaan. Lisäosia on tuhansia ja ne voivat liittyä oikeastaan mihin tahansa verkkosivuston toiminnallisuuteen tai ylläpitämiseen. Lisäosat asennetaan ja aktivoidaan ohjausnäkyvästä aivan kuten teematkin. Lisäosat eivät tarvitse teemaan integroitua aluetta toimiakseen.

Kuva 13. Inkness-teeman tarjoamat alueet vimpaimille ovat sidebar, footer right, footer left ja footer center. Kuvassa vasemmalla palstalla on esitelty käytettävissä olevat vimpaimet.

6.4 Teeman tiedostoihin tehtävät muutokset

Yleensä asiakassivulle haetaan erottuvuutta ja se tarkoittaa, että teeman ulkoasu määrittämiä täytyy muokata. Lapsiteeman tarkoitus on antaa käyttäjälle mahdollisuus muokata valmiita teemoja tietoturvallisuuden kärsimättä. Lapsiteemaan on lisätty halutut, valmiin teeman muutokset ja valmiita teemoja voidaan päivittää. Lapsiteemaan voi sisällyttää enemmän kuin vain tyylitiedoston. Mikäli on tarvetta muokata esimerkiksi yksittäisen sivun sivupohjaa kuten *page.php*, voidaan se aluksi kopioida valmiista teemasta lapsiteeman tiedostokantaan ja suorittaa tähän tiedostoon tarvittavat muutokset. Sivuston latautuessa

lapsiteeman *page.php* syrjäyttää “vanhemman teeman” (parent theme) *page.php* tiedoston. Voit myös lisätä lapsiteeman tietokantaan tiedostoja joita ei ole “vanhemman” teeman tietokannassa. (Wordpress 2015b.)

Teemalla on aina vähintään kaksi tiedostoa – *style.css* ja *index.php*. Ulkoasun määrää *style.css* ja mukaan otettavat elementit päättää *index.php*. Tyyli-tiedostoihin tehtävät muutokset onnistuvat html- ja css-ohjelmointikielillä. Html-kieli määrittää sivuston perusrakenteen komponentit. CSS:n avulla voidaan määritellä esimerkiksi värejä, fontteja, taustakuvia sekä elementtien kokoja. (w3schools 2014.)

Haluttaessa muuttaa verkkosivun elementin ulkoasua jollakin erityisellä tavalla, on yleensä selvitettävä mikä css-ominaisuus vaikuttaa kyseisellä tavalla, millaisia arvoja sille voi antaa ja millaisia arvoja on asetettava, jotta saadaan haluttu muutos aikaiseksi. Csst:n käsikirjasta tai muusta lähteestä löydät mahdollisesti kaksi ensin mainittua, mutta oikea elementille asetettava arvo muutoksen saamiseksi täytyy itse selvittää. (Korpela 2010, 37.)

7. Prosessin kulku - Käytettävyyden näkökulma visuaalisen suunnittelun muutoksiin Wordpress-verkkosivuilla

7.1 Sivuston sisältö ja toivomukset rakenteelta

Opinnäytetyöni toiminnallisessa osiossa tarkastelen, kuinka visuaalisella ja vuorovaikutustasolla voidaan vaikuttaa käytettävyyssratkaisuihin nimenomaan graafisen suunnittelijan osaamisen näkökulmasta. Wordpressin monet lisäosat ja teemat luovat mielikuvan helposti muokattavasta järjestelmästä. Pysin tarkastelemaan lähinnä sivuston visuaaliseen ilmeeseen vaikuttaviin ratkaisuihin, mutta useimmat visuaaliset muutokset voi suorittaa vasta kun vuorovaikutustason rat-

kaisut ovat kunnossa. Kohtasin paljon pieniä huomioita käytettävyydessä edessäni sivuston tekemisessä.

Sivustolle tuli blogiosio, staattinen yhteystiedot-sivu, staattinen tuotelistaus-sivu sekä kuvagalleria myöskin omana sivunaan. Yhteystiedot-sivulle tuli lomake, jolla sivuston käyttäjä voi lähettää yritykselle sähköpostia. Kuvagalleria-sivulle tuli animaatio, joka näyttää gallerian kuvat yksitellen. Tuotelistaus-sivulla on kaikki varastosta löytyvät tuotteet hintatietoineen. Etusivulle, eli *page-home.php* tiedostoon tämän teeman kohdalla, tulee kaikki verkkosivuston blogimerkinnät lukuun ottamatta tuotelistauksia. Blogimerkintöjen kategoriat lajittelevat sisällön yrityksen kuulumisiin sekä matkakertomuksiin. Blogimerkintöjen kategorioita hyödynnettiin myös valikoissa. Sivuston footerin vimpain alueelle tuli valikko, johon Wordpress listaa automaattisesti halutut kategoriat blogimerkinnöistä. Valikosta pääsee suoraan lukemaan kyseisen kategorian kirjoituksia. Ajattelin footer-valikon helpottavan mobiilikäyttäjien navigointia sivustolla.

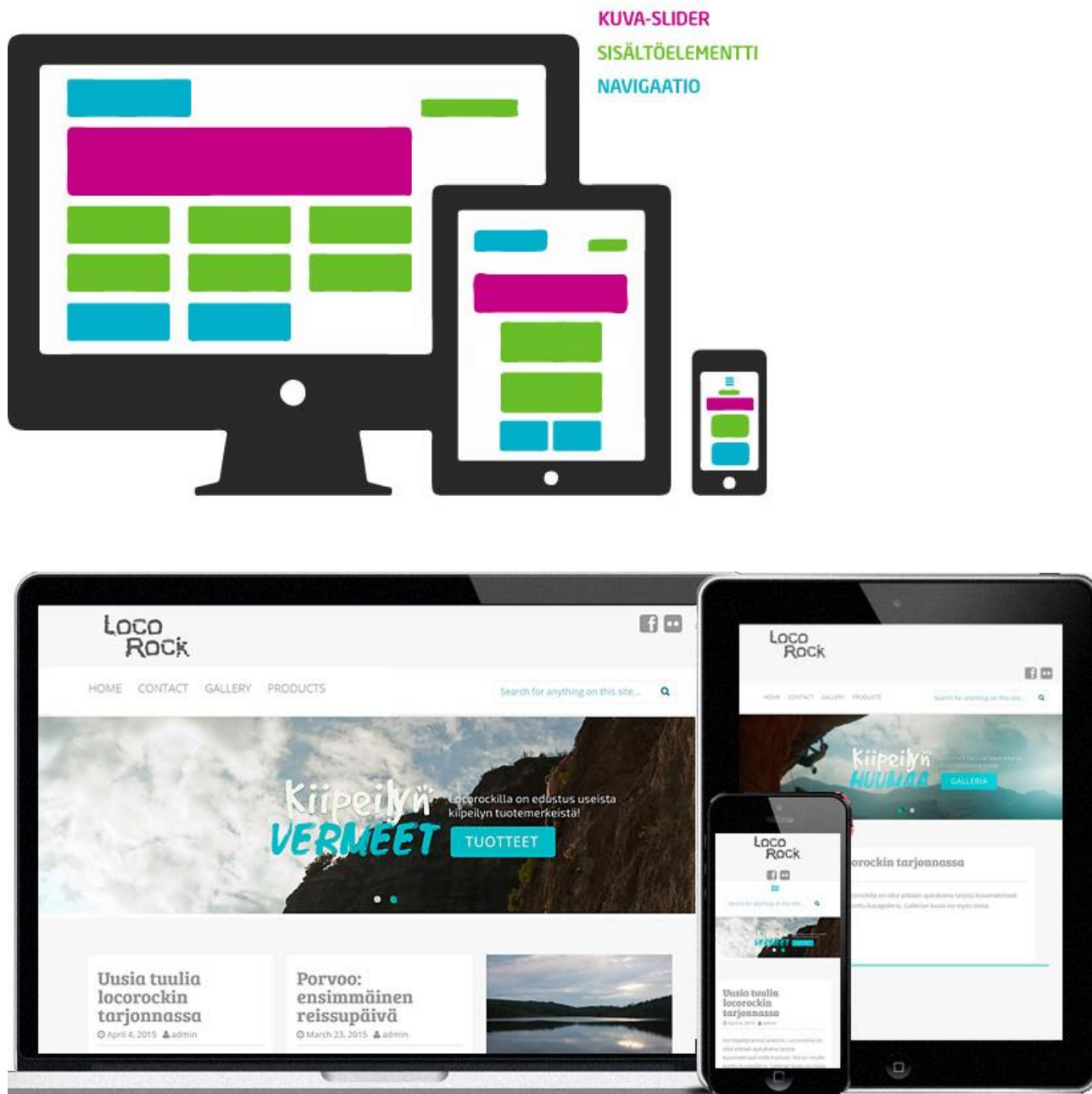
7.2. Sivuston responsiivisuuden toteutus

Teeman valinnassa painotin responsiivisuutta. Halusin että teema on valmiiksi suunniteltu joustavalle ruudukolle. Kokeilin useampia teemoja, joista Inkness-teema vaikutti melko valmiilta Bootstrap ruudukkoineen. Bootstrap on kehysratkaisu (englanniksi framework), joka on alun perin kehitetty sosiaalinen palvelu Twitterin arkkitehtuuria varten. Bootstrapin perusvaihtoehdossa on 12 saman levyistä saraketta. Esimerkissä mainitulla tavalla voidaan jakaa ruudukon yksi rivi osiin, jotka ovat 6, 3 ja 3 sarakkeen levyisiä:

```
<div class="row">
  <div class="span6">...</div>
  <div class="span3">...</div>
  <div class="span3">...</div>
</div>
```

Näin sarakkeiden asettelu vaihtuu näytön leveyden mukaan. Leveyden ollessa alle 767 pikseliä, ruudukko linearisoituu, jolloin sisemmät div-elementit näkyvät päällekkäin, eivät vierekkäin. (html5kirja 2012.)

Kuvissa 14 ja 15 havainnollistan, kuinka näyttökoon pienentyessä elementit asettuvat päällekkäin – eli blogimerkinnät näkyvät yhdessä palstassa. Puhelin-kokoisessa selain-ikkunassa navigaatio piiloutuu menu-ikonin taakse. Oikean yläreunan hakukenttä asettuu puhelinversiossa menu ikonin alle ennen sisältö-elementtejä.

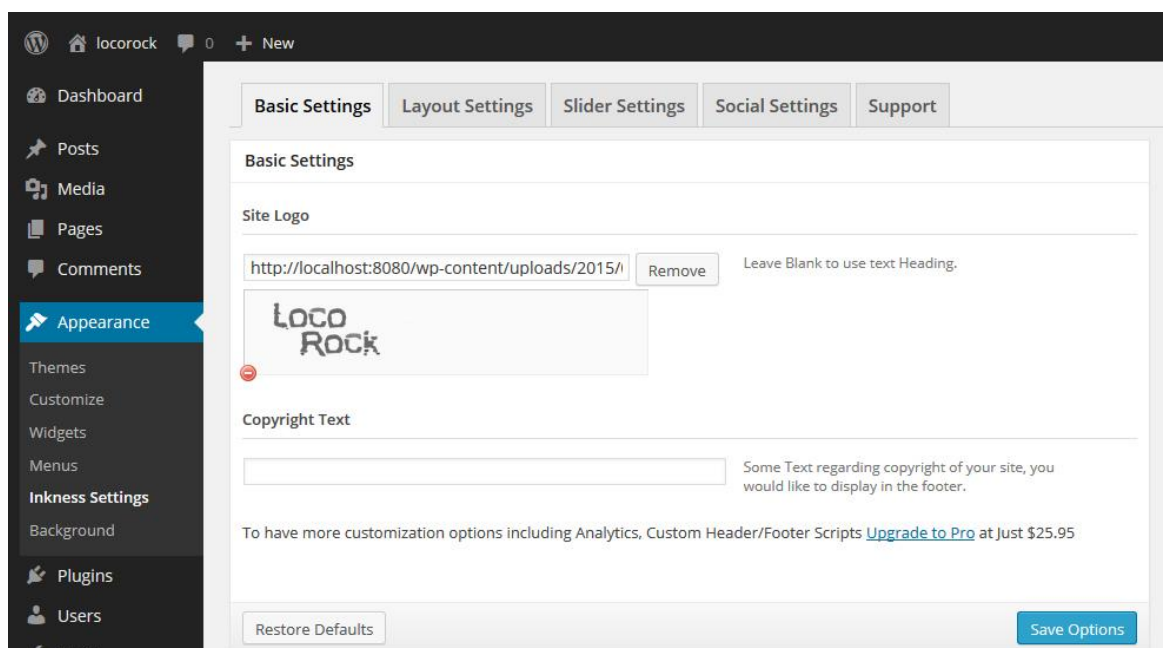

Kuvat 14 ja 15. Kuvissa havainnollistan, kuinka responsiivisuus on toteutettu Inknessteeman bootstrap-kehystä hyväksikäyttäen.

7.3 Teeman asetukset

Inkness-teeman asetuksista löytyy etusivun Nivo-nimisen kuva-sliderin asetukset (Slider Settings). Asetuksista voi määrittää ne kuvat, joita javascriptillä toteutettu animaatio näyttää kuva-esityksenä verkkosivuston etusivulla. Animointi-asetukset ja näppäintoiminnot on javascriptillä toteutettu, eikä niihin tarvitse puuttua. Animaatiossa käytettävät kuvat täytyy ensin ladata ohjausnäkymän ”media” asetuksien kautta, jolloin fyysisesti Wordpress hoitaa kuvien lataamisen serverin wordpress/content -kansioon. Kuvat ovat siten jatkossakin käytettävissä esimerkiksi blogimerkintöihin liitettäväksi.

Lisäksi teeman asetuksista voi lisätä sosiaalisen median ikonit käyttöön. Määrittämällä asetuksiin esimerkiksi facebookin käyttäjätilin osoitteen, ohjaa ikoni tuohon osoitteeseen verkkosivulta. Vain ne sosiaalisen median ikonit ovat sivustolla näkyvillä, joihin on käyttäjätiliasetukset määritetty. Locorockin tapauksessa sivustolle määritettiin facebook- ja flickr-käyttäjätilit ja näiden ikonit ovat näkyvissä verkkosivun oikeassa ylänurkassa. Kuvassa 16 on esitetty teeman asetuksista näkymä, jossa voi liittää logon tai vaihtoehtoisesti sloganin verkkosivun header osioon.

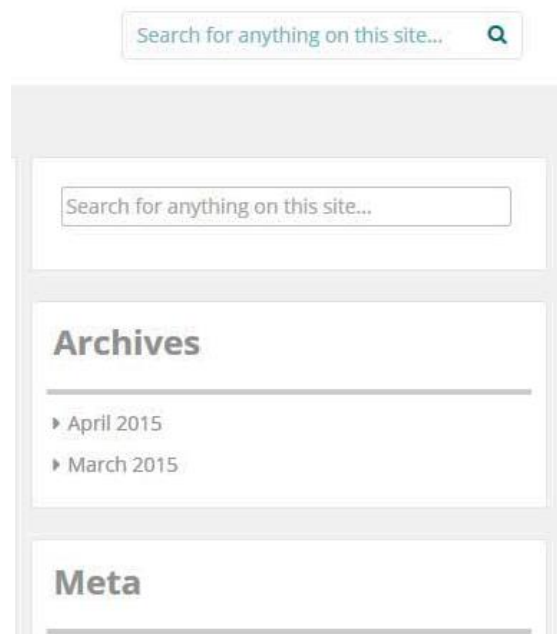

Kuva 16. Inkness-teeman asetuksista pystyy määrittämään custom logon tai sloganin sivuston header-osioon.

7.4 Sivupohjiin tehdyt muutokset

Olin varautunut siihen, että käyttämällä valmista teemaa, joudun muokkaamaan ja poistamaan teeman sivustolla näyttämiä turhia asioita ja toiminnallisuuksia. Yhteystiedot-sivua tehdessäni huomasin, että staattisen sivun sivupohjaan oli liitetty kommentit-osio. Kommentit-osion voi ottaa käyttöön ja pois-käytöstä ohjausnäkyvän kautta, mikä vaikuttaisi koko sivustoon ja poistaisi kommentit kokonaan käytöstä. Halutessani kommentit pois vain kyseiseltä sivulta, jouduin tekemään muutokset suoraan sivupohjaan. Olisi turhaa näyttää kommentointiosio yhteystiedot sivulla, koska sivuilla on lomake yhteydenottoa varten. Muokkasin staattisen sivun sivupohjaa eli *page.php* poistaen koodista osion, joka hakee kommentit.

Huomasin tehdessäni galleria-sivua, että otettaessa sivupalkki käyttöön, näkyviin tulee Wordpressin hakukenttä-vimpain. Kuvassa 17 näkyy myös Inkness-teemaan kuuluva toinen hakukenttä, joka käyttäytyy responsiivisesti ja näyttäytyy sivuston oikeassa yläreunassa myös ilman sivupalkkia. Tein vaadittavat muokkaukset, jotta sivustolla ei näkyisi kahta hakukenttää hämmentämässä käyttäjiä.

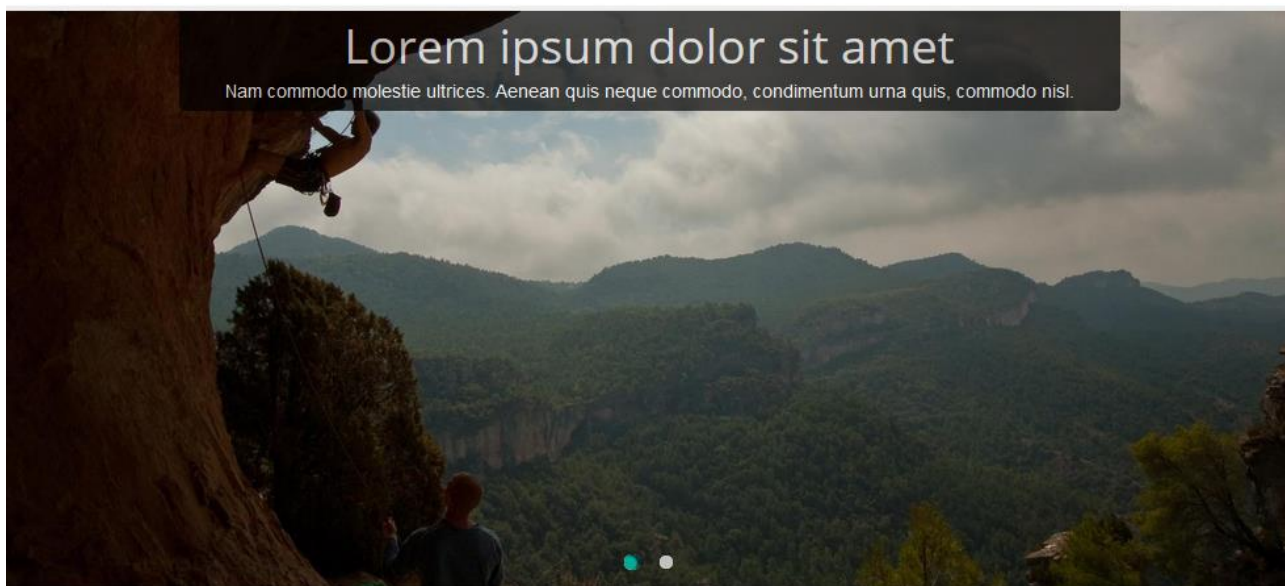

Kuva 17. Sivupalkin vimpain alueen hakukenttä ja Inkness-teeman oma hakukenttä.

7.5 Typografian käyttäminen kuvan päällä

Nykytrendien mukaiset suurikokoiset kuvat saatiin helposti käyttöön, koska teemaan oli liitetty valmiiksi kuva-slideri. Asiakkaan kanssa olimme yhtä mieltä, että etusivun kuvien yhteyteen voitaisiin liittää sloganeja ja tekstejä, joilla kuvien tunnelmaa liitettäisiin itse yrityksen toimintaan. Typografian liittäminen kuvaan pikseleinä on riskialtista kontrastin ja luettavuuden kannalta. Sivuston kuvat käyttäytyivät responsiivisesti ja ideaali tapauksessa luettavuus säilyy vaikka selain-ikkunaa pienennetään.

Teeman asetuksista löytyy myös määrytykset kuva-sliderille. Jokaiselle kuvalle voi myös lisätä linkin minne kuvaa klikatessa selain käyttäjän ohjaa. Tämä oli hieman vaillinainen ominaisuus käytettävyyden kannalta, koska klikattavuudesta ei ollut selkeitä viitteitä käyttäjälle. Kuville oli mahdollista myös antaa ”caption” ja ”description” määrittelyt. Nämä näkyivät käyttäjälle kuvanpäällisenä tekstilaatikkona (kuva 18). Käyttäjän viedessä osoitin tekstilaatikkoon muuttui teksti alleviivatuksi osoittamaan klikattavuutta.

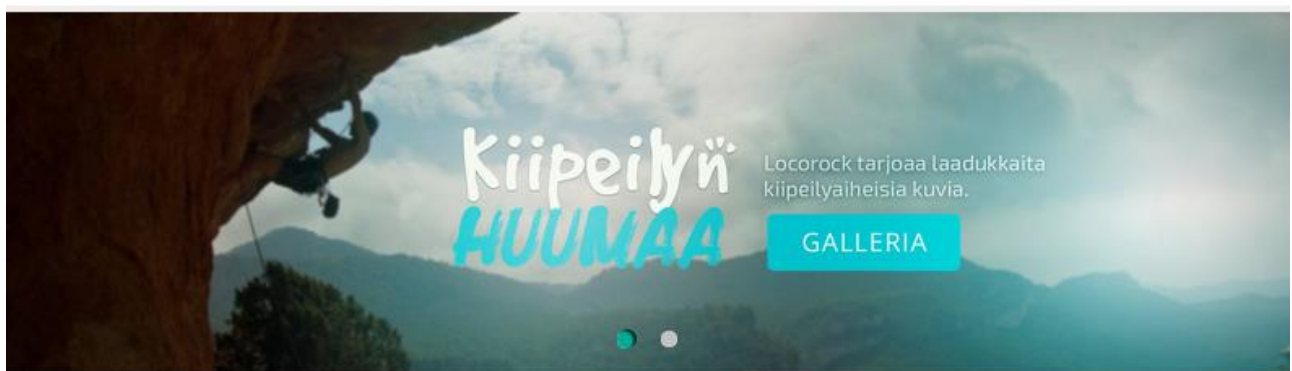
Kuva 18. Oletus asetuksella tekstilaatikko kuvan päällä, joka ei vaikuta käyttäjälle klikattavalle elementille.

Ratkaisin ongelman lisäämällä Photoshopilla laatikon kuvan päälle. Photoshopilla lisäsin kuvaan blur-suodattimella pehmennystä, jotta kuva vaikuttaisi olevan selkeämmin tekstin taustalla (kuva 19). Näin käänteisesti sain typografian enemmän etualalle.

Kuva 19. Kuvassa on etusivun typografian käyttöä kuvan päällä.

Kuvassa 20 näkyy kuinka tekstiä täytyi vielä asemoida, että kaikelle oli tilaa selainäkymää pienennettäessä. Tällainen tekniikka vaati useamman kokeilun, jotta selainäkymää pienennettäessä "painike" olisi affordanssin näyttämässä kohdassa – eli hiiren osoitin näyttää linkin klikattavaksi laatikon päällä eikä laatikon vieressä.

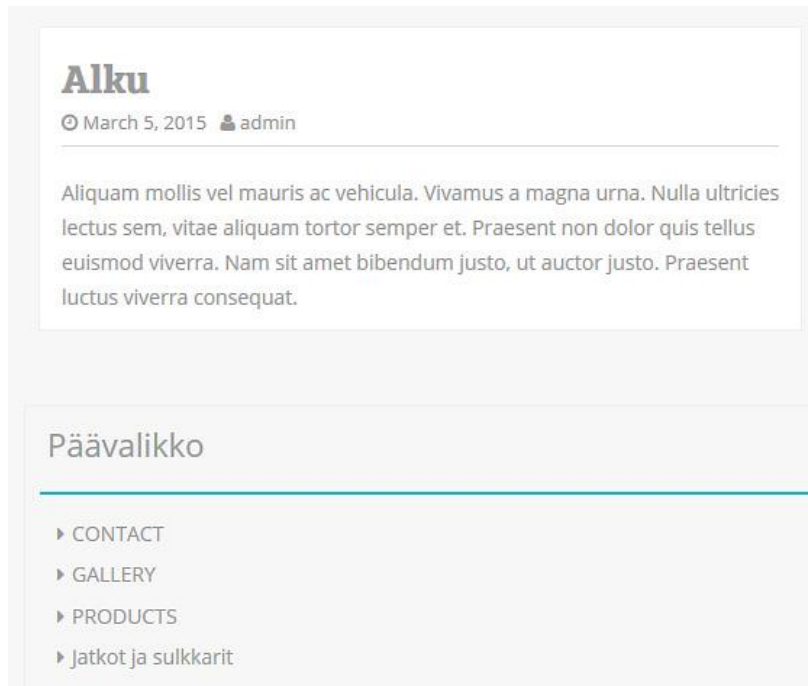

Kuva 20. Etusivun typografian viimeinen versio.

7.6 Typografiset muutokset tyylimäärittelyihin ja Googlen webfonts -palvelun käyttäminen Wordpressissä

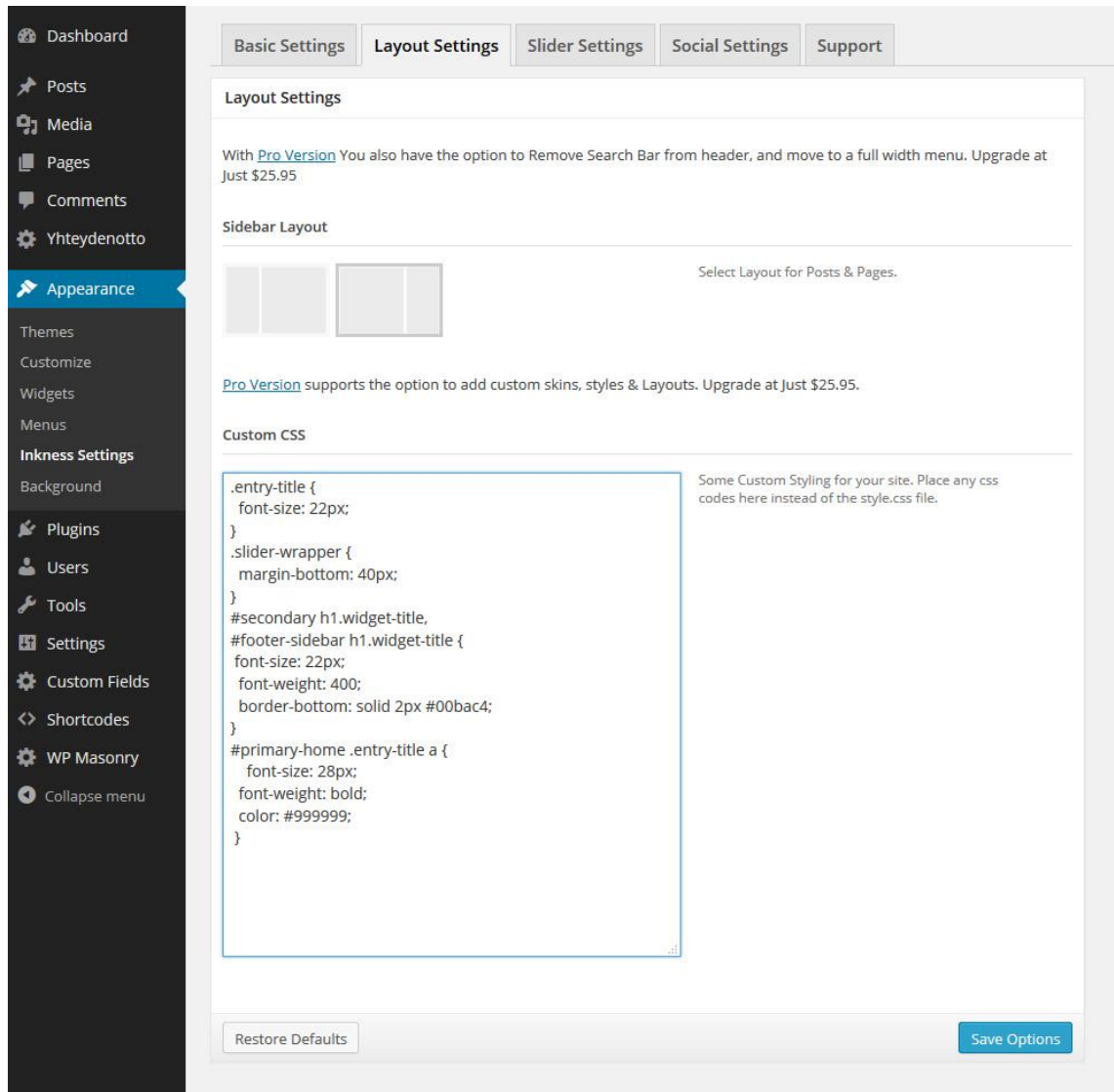
Teemassa voi olla satoja rivejä tyylimäärittelyjä. Onkin tavallista, että teemaan sisältyy useita tyylitiedostoja. Inkness- teema sisältää varsinaisen teeman tyylitiedoston (main style.css) lisäksi tyylitiedoston bootstrapin osalta sekä kuvasliderin oman tyylitiedoston. Tämä toi hankaluuksia halutessani vaihtaa kirjaintyyliä responsiivisiksi. Muokkasin kaikki päätyylitiedoston määrittelyt em-määreiksi ja asetin leipätekstin olevan 100% eli selaimen oletuksen. Tulos ei ollut odotettu. Kirjainkoot olivat mitä sattuu eivätkä skaalautuneet selainäkymää pienennettäessä. Ehkä käymällä kaikki tyylitiedostot läpi olisin löytänyt toimivan responsiivisen typografian toteutuskeinon. Tyylimäärittelyjä on kuitenkin helppo muokata verkkosivun julkaisun jälkeenkin, joten päädyin toistaiseksi muokkaamaan kirjainkokoja pistekokona.

Alasivujen omat otsikkonsa oli korjattava. Tuloksena oli parannus navigointiin, sillä nyt jokaisen alasivun yläreunassa on sivun otsikko samalla kirjaintyypillä kuin päänavigoinnissa. Toinen luettavuutta parantava muutos oli vaihtaa blogimerkintöjen kirjaintyyppi antiikvaksi. Tavoite oli tehdä riittävä kontrasti eri typografisten tyylien välille footer-valikoissa ja blogimerkintöissä (kuva 21). Nyt blogimerkintöjen kirjaintyyppi on antiikva, ja kirjainkoko suurempi kuin vastavasti navigaation h1-otsikkotason kirjaintyypeillä.

Kuva 21. Footer-valikon ja blogimerkintöjen eri kirjaintyytit.

Inkness-teeman oletuksena kaikki h1-otsikkotason tyylimääritykset käyttäytyivät yhtenäisesti. Vaihdoin custom. css paneelista useiden h1-otsikkotason kirjaintyylien kirjainkoot erikseen kohdalleen. Esimerkiksi kuvan 22 ylin koodirivi: `entry-title { font-size: 22px }` määrittää otsikkotason tekstin blogimerkinnässä kirjainkokoön 22 pikseliä. Teeman useissa tyylitiedostoissa voi olla muita arvoja merkitty samaiselle elementille, mutta teeman custom css -näkyvässä tehdyt määritykset yliviivaavat ne.

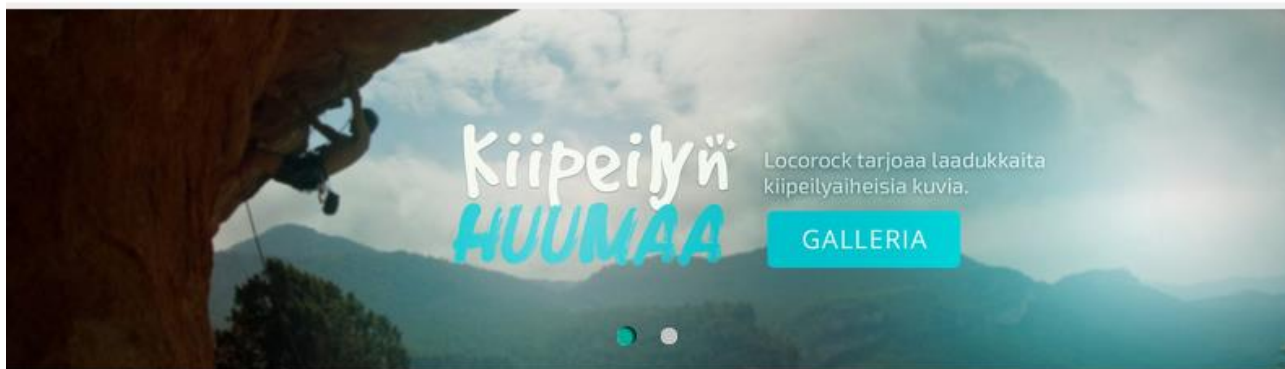

Kuva 22. Kuvassa Inkness teeman tarjoama custom css -näkö. Tähän näkömään voi liittää css-määrittäjiä, jotka yliviivaavat aiemmat määrittäykset.

WordPressissä tyyli- ja scriptitiedostot linkitetään oikeaoppisesti *functions.php* -tiedoston kautta. Niitä ei siis kopioida suoraan sivulle. Googlen web-fonttipalvelun tarjoama linkki toimii *functions.php* tiedoston kautta ilman ylimääräistä työtä. Perinteikkään linkityksen `link href src` sijasta suositellaan käyttämään `wp_enqueue_style` -koodia. Perinteikäs tapa linkittää tyyli-tiedoston vain kertaalleen, ja WordPressin toimintamalli on käyttää samoja tyyli-tiedostoja useiden lisäosien kanssa. (wpbeginner 2015b)

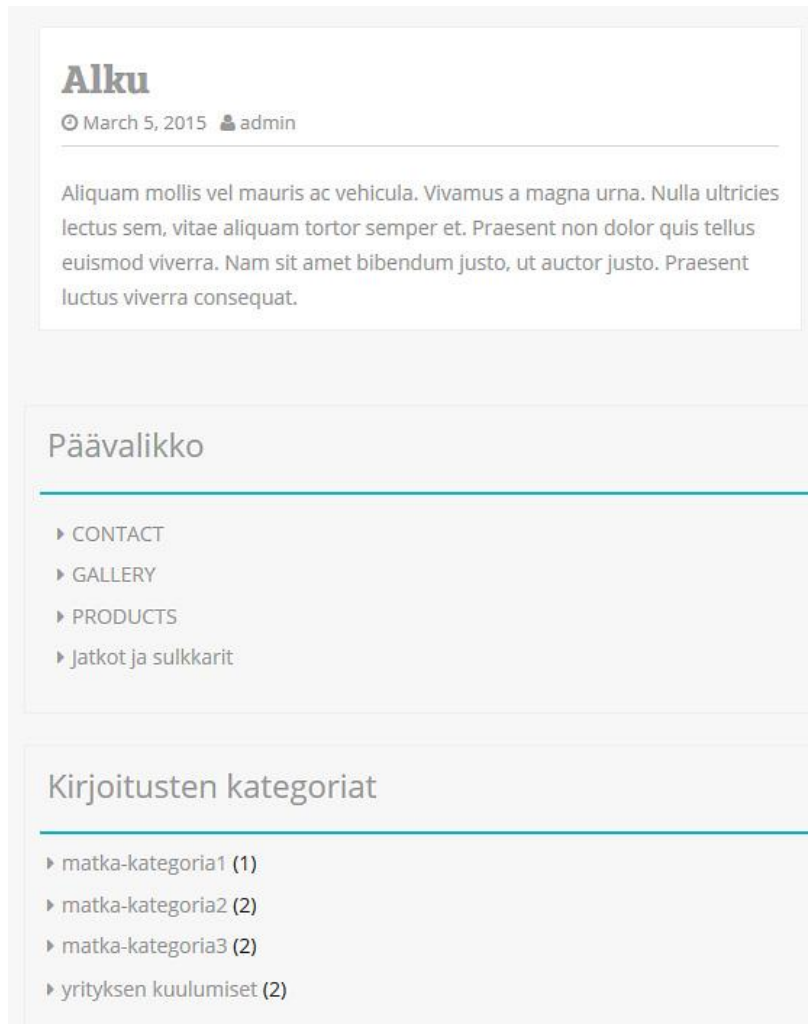
7.8 Suunniteltu värienkäyttö Wordpressissä

Inkness-teema käytti klikattavissa elementeissä ja hakukentässä tiettyä turkoosia värisävyä, hexadesimaalina ilmaistuna väriä # 00bac4.. Kuvassa 23 kuvan alaosan kaksi palloa osoittavat, että kuvasarjaan kuuluu kaksi kuvaa, joista ensimmäinen on nyt nähtävissä. Halusin yhtenäistää värinkäytön ja käytin samaa turkoosia klikattaviin elementteihin lisäämään elementtien huomioarvoa.

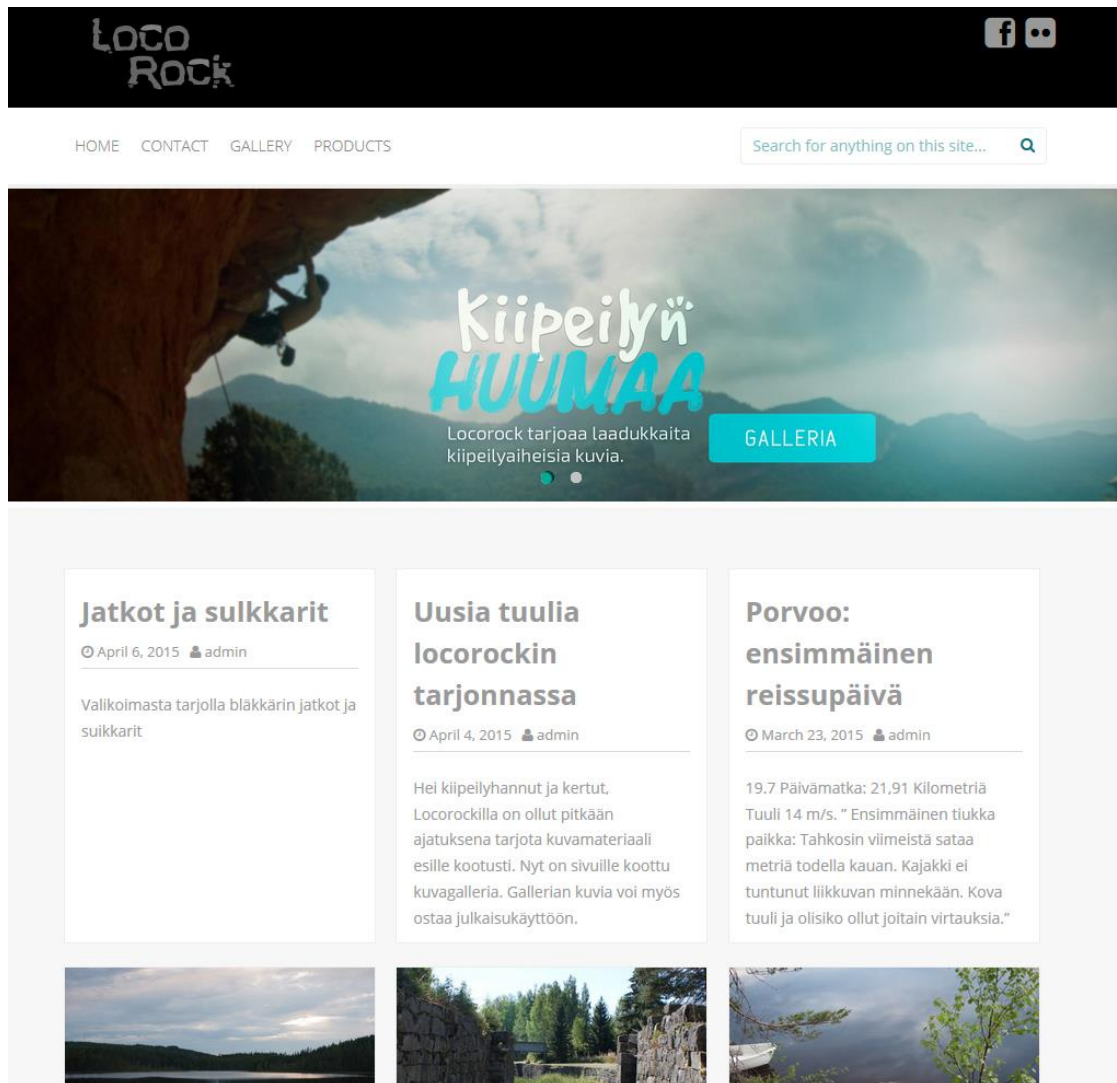
Kuva 23. Huomiovärinä käytetty turkoosin sävy.

Footer-valikkoon lisäsin turkoosin alleviivauksen (border) otsikoiden alle (Kuva 24). Poistin tekstin taustalta valkoisen taustavärin, jotta valikko erottuisi vielä paremmin varsinaisesta blogisisällöstä.

Kuva 24. Footer custom -valikot muutosten jälkeen. "Alku" otsikolla oleva lipsumtekstilaatikko on esimerkkinä blogimerkinnästä.

Verkkosivuston oletus asetuksena sivun header-osio oli musta palkki (kuva 25). Se ei sopinut sivuston muuhun ulkoasuun ja poistin taustaväriin muodostaakseni ehjemmän ja yksinkertaisemman kokonaisuuden. Visuaalisesti musta palkki oli liian hallitseva elementti yleisilmeeseen.

Kuva 25. Sivustolla oletuksena musta header-osio logon kera.

8. Pohdinta

Englannin kielisessä käyttöliittymiä koskevassa kaupallisessa kirjallisuudessa sekä sosiaalisessa mediassa, käytetään enemmän termiä käyttökokemuksen suunnittelu kuin käyttöliittymäsuunnittelu. Tämä oli hyvin hämmentävää tietopohjaa kartoittaessani. Jesse James Garrett kirjassaan *The Elements of User Experience* ynnää oikeastaan koko ohjelmistopakettien suunnitteluvaiheet käyttökokemuksen suunnittelun alaisuuteen. Tällainen lähestyminen ei istunut ollenkaan löytämäni suomenkielisen kirjallisuuden kanssa yksin. Ymmärsin oikeastaan vasta luettuani Irmeli Sinkkosen (2009, 256) määritelmän käyttökokemuksesta, että mikä käyttökokemuksen suunnittelu –termin käytössä häiritsi. Sinkkonen mainitsee (2009, 23), että käyttäjän aiemmat kokemukset ja mielipiteet palvelun ominaisuuksista, hyödyllisyydestä, sisällöstä ja tuotteen esille panijasta vaikuttavat syntyvään käyttökokemukseen. Kirjoitusprosessi lähti oikeastaan kunnolla käyntiin vasta termien erojen selkiytyttyä itselleni.

Opinnäytetyön verkkosivun käytettävyyttä ei testattu missään vaiheessa. Sitä voi pitää pienenä puutteena. Koen kuitenkin tarvitsevani enemmän sivujen tekemisestä kokemusta, jotta onnistuisin käyttäjätestauksessa mahdollisesti löydetty ongelmakohdat korjaamaan. Tekemäni muutokset nojaavat tietopohjan lähteisiin. Kirjallisuuteen tutustuessani olin kuitenkin vakuuttunut, että lukemasani on asiaa, ja tekemäni muutokset auttavat käyttäjää toimimaan sivustolla. Olisi ollut kuitenkin mielenkiintoista tietää käyttäjien mielipiteitä sivuston käytettävyydestä.

Kokonaisuutena prosessi auttoi ymmärtämään miten käytettävyyden huomioiminen sopii omaan työnkulkuuni verkkosivuja tehdessä. Wordpressin tiedostojen muokkaus ja ohjelmointiin tutustumien veivät paljon aikaa. Kaikki tämä ongelmien ratkaisu auttoi suuresti kehittymään sivustojen tekemisessä. Kokonaisuutena prosessista jäi käteen tietotaitoa joka auttaa minua tulevissa projekteissa. Tiedän ajallisesti paljonko vastaavan sivuston tekeminen vaatii. Testasin prosessin edetessä Wordpressin lisäosia ja kokonaisuutena toimiva Wordpress-rakenne nopeuttaa työskentelyä aloittaessani seuraavaa verkkosivuprojektia.

Lähteet

Coolnerds 2015. <http://www.coolnerds.com/newbies/howbrowse/index.htm>
14.4.2015

Creative Color Scheme. 2015.
<http://www.creativecolorschemes.com/resources/free-color-schemes/cool-color-scheme.shtml> 14.4.2015

Garrett, J.J. 2011. The elements of user experience. New Riders Publishing.

Hermunen, J. 21.9.2011. Mukautuva Suunnittelu.
<http://www.virtamieli.fi/2011/09/21/mukautuva-suunnittelu/> 27.2.2015.

Html5kirja. 2012. Twitter Bootstrap.
<http://html5kirja.fi/2012/08/22/twitterbootstrap/> 8.4.2015.

Itä-suomen yliopisto. 2015. www.uef.fi/web/guest 28.4.2015

Jokela, T. 2010. Navigoi oikein käytettävyyden vesillä. Väylä-yhtiöt

Marcotte, E. 2011. Responsive Web Design. A Book apart.

Matz, K. 28.6.2012. Donald Norman's design principles for usability. Verk-
kodokumentti. <http://architectingusability.com/2012/06/28/donald-normans-design-principles-for-usability/> 12.3.2015.

Nielsen, J. 2006. Prioritizing web usability. New Riders Publishing.

Nielsen, J. 2012. Introduction to Usability. NNGroup 4.1.2012.
<http://www.nngroup.com/articles/usability-101-introduction-to-usability/>
27.2.2015.

Sarja, J. 2009. Teeman rakentaminen Wordpressiin.
http://www.avkymppi.net/teema_Wordpressiin.pdf 23.3.2015.

Sinkkonen, I. Kuoppala, H. Parkkinen, J. Vastamäki, R. 2006. Käytettävyyden
psykologia. Edita Oy.

Sinkkonen, I. Nuutila, E. Törmä, S. 2009. Helppokäyttöisen verkkopalvelun
suunnittelu. Tietosanoma Oy.

Suramo, A. Rantala, R. 2002. Otavan tietosanakirja. Otava

U.S. Department of Health & Human Services. Usability.gov. 2015.
<http://www.usability.gov/what-and-why/user-interface-design.html> 14.3.2015.

U.S. Department of Health & Human Services. Usability.gov. 2013. One Site Fits All: A Responsive Solution. Verkkodokumentti. <http://www.usability.gov/get-involved/blog/2013/08/responsive-design-one-site-fits-all.html> 28.4.2015.

W3schools. 2015. CSS introduction.
http://www.w3schools.com/css/css_intro.asp 15.5.2015.

Wikipedia. 2013. Affordanssi. <http://fi.wikipedia.org/wiki/Affordanssi> 15.3.2015.

codex.wordpress.org. Template files list. 2015.
codex.wordpress.org/Theme_Development#Template_Files_List 28.4.2015.

codex.wordpress.org. Child Themes. 2015.
https://codex.wordpress.org/Child_Themes 28.4.2015.

Wordpress. 2015. <https://wordpress.org/themes/fgymm> 14.4.2015

Wpbeginner. What is: Widgets. Verkkodokumentti.
<http://www.wpbeginner.com/glossary/widgets/> 4.5.2015.

Wpbeginner. 2015. How to Add Google Web Fonts in WordPress Themes the "Right" way. Verkkodokumentti. <http://www.wpbeginner.com/wp-themes/how-add-google-web-fonts-wordpress-themes/> 27.4.2015.

Wroblewski. 28.8.2014. How to design for cross device use. Video.
<http://www.lukew.com/ff/entry.asp?1911> 3.5.2015.